

תפסיד רס"ג

(יב) באן תדכ'להא אלי וסט מנז'ך. ותחלק ראסהא. ותב'בי אצ'פאר'הא: (יג) ותנוע ת'צאב סביהא ענהא. ותק'ים כד'אך פי מנז'ך. ותב'פי עלי' מדי'בב אביהא ואמהא ש'הרא. ובעד ד'אלך. תדכ'ל אליהא פ'תבן ב'הא. ותפ'ון לך ז'גה: (יד) ואן לם תרידהא בעד ד'אלך. פ'אטלקהא ח'רא לנפ'סהא.

ותחזי בשבי'א. אתת'א שפ'רת ר'יו. ותתרע'י בה. ותס'בה לך לאת'ו: **וְהִבֵּאתָ אֶל-תּוֹךְ בֵּיתְךָ וּגְלַחַתָּ אֶת-רֵאשָׁה וְעָשִׂיתָ אֶת-צַפְרָנְיָהּ:** ותע'לנה לגו ב'יתך. ותג'לח ית ר'ישה. ותר'בי ית טופר'הא: **וְהִסִּירָה אֶת-שְׂמֹלֹת שְׂבִיָּה מֵעַלֶּיהָ וּישְׁבָה**

בְּבֵיתְךָ וּבְכַתֵּה אֶת-אֲבִיהָ וְאֶת אִמָּהּ יָרַח יָמִים וְאַחַר כֵּן תָּבוֹא אֵלֶיהָ וּבְעֵלְתָהּ וְהִיתָ לָךְ לְאִשָּׁה: ותע'די ית כ'סות ש'ביה מ'נה. ותתיב ב'ביתך. ותב'פי. ית א'בוהא ו'ית א'מה י'רח יומ'ין. וב'תר כ'ן. תיעול ל'ותה ותבע'לנה. ותהי לך לאת'ו: **וְהָיָה אִם-לֹא חָפְצָת בָּהּ וּשְׁלַחְתָּהּ לַנִּפְשָׁה וּמָכַר לֹא-תִמְכְּרָנָה בַּכֶּסֶף לֹא-תִתְעַמַּר בָּהּ תַּחַת אֲשֶׁר עָנִיתָהּ:** ויהי אם לא תתרע'י בה. ותפ'טרנה לנפ'שה. וז'בנא לא תז'בננה ב'כספ'א. לא תתגר בה.

— רס"י —

י' וע'שתה את צפ'רני'ה. תגד'לם כ'די שתתנג'ל: י' והס'ירה את ש'מלת ש'בי'ה. רואה ב'נוולה, כ'די שתתנג'נה על'יו: וב'כ'תה ש'תתנג'ל: לפי ש'הם נ'אים, ש'הגו'ים ב'נותיהם מ'תקש'טות ב'מל'חמה ב'שביל לה'זנות א'ד'רים ע'מ'הם: ל'פ'י ש'הם נ'אים, ש'הגו'ים ב'נותיהם מ'תקש'טות ב'מל'חמה ב'שביל לה'זנות א'ד'רים ע'מ'הם: **וּישְׁבָה בְּבֵיתְךָ.** בב'ית ש'משתמש בו, נכ'נס ונתק'ל בה, יוצא ונתק'ל בה, רואה ב'בכ'יית'ה.

ז'לק הדקדוק: י' והס'ירה. הטעם בסמ"ך כי שרשו סור והתלשא לא תטעים לא מלעיל ולא מלרע וכן הוא לקמן ורגמהו וסקלוה השקיפה, וכ"כ המדקדקים ופשוט:

תפסיד רס"ג

וביעא לא תביעהא בת'מן. לא תסתרקוהא. בעד מא אתיתתהא: (טו) ואן פאנת זוגתין לרגל ואחד. אחדהמא מחבובה ואלאכרא משנייה. פולדא לה בנין. אלמחבובה ואלמשנייה. וכאן אלעבן אלכפר לאלמשנייה מנהמא: (טז) פפי יום ינחל בניה. מא יפון לה. פלא יגוז לה. אן יפצל אבן אלמחבובה. עלי' אבן אלמשנייה אלכפר: (יז) בל יגב עליה אן יערף אלנאס באלכפר אבן אלמשנייה. ליעטא לה סהמין. מן גמיע מא יוגד לה. אד' הו אוול נילה. לה חכם אלכפורייה: (יח) ואן פאן לרגל.

חֲלַף דְעֵנִיתָהּ: **ס** כִּי־תֵהְיוּן
לְאִישׁ שְׁתֵּי נָשִׁים הָאֶחָת
אֲהוּבָה וְהָאֶחָת שְׁנוּאָה
וַיִּלְדוּ־לוֹ בָנִים הָאֲהוּבָה
וְהַשְּׁנוּאָה וְהָיָה הַבֵּן הַבְּכֹר
לְשְׁנֵי־אָהָ: אָרִי יִהְיוּן לַגֹּבֵר תִּרְתִּין
נָשִׁין. חָדָא רְחוּמָתָא וְחָדָא שְׁנוּאָתָא.
וַיִּלְיֶדְנָ לִיָּהּ בָּנִין. רְחוּמָתָא וּשְׁנוּאָתָא.
וַיְהִי בְרָא בּוֹכְרָא לְשְׁנֵי־אָתָא:
וְהָיָה בְּיוֹם הַנְּחִילוֹ אֶת־
בָּנָיו אֵת אֲשֶׁר־יְהִיָּה לּוֹ לֹא
יִוָּכַל לְבַכֵּר אֶת־בֶּן־הָאֲהוּבָה

עַל־פְּנֵי בֶן־הַשְּׁנוּאָה הַבְּכֹר: וַיְהִי בְּיוֹמָא דִּיחֲסִין לַבְּנוּהִי.
יָת דִּיְהִי לִיָּהּ. לִית לִיָּהּ רְשׁוֹ. לְבַכְרָא יָת בֶּר רְחוּמָתָא. עַל אִפִּי בֶר
שְׁנוּאָתָא בּוֹכְרָא: **ד** כִּי אֶת־הַבְּכֹר בֶּן־הַשְּׁנוּאָה יַכִּיר
לְתֵת לּוֹ פִּי שְׁנַיִם בְּכָל אֲשֶׁר־יִמְצָא לּוֹ כִּי־הוּא
רֵאשִׁית אָנּוּ לּוֹ מִשֶּׁפֶט הַבְּכֹרָה: אָרִי יָת בּוֹכְרָא בֶר
שְׁנוּאָתָא יַפְרִישׁ. לְמַתְּנָ לִיָּהּ תִּרְיָן חוּלְקִין. בְּכָל דִּישְׁתַּבַּח לִיָּהּ. אָרִי הוּא
רֵישׁ תּוֹקֶפִיָּהּ. לִיָּהּ חֲזִיָּא בְּכִירוּתָא: **ס** כִּי־יְהִיָּה לְאִישׁ בֶּן

— כס"י —

בה, בלשון פרסי קורין לעבדות ושמוש. ככל אשר ימצא לו. מכאן שאין הבכור עימקראת. מיסודו שלרבי משה הדרשן נוטל פי שנים פראוי לבא לאחר מיתת האב, למדתו בן: י פי שנים. כנגד שני אחים: כבמחוק: יס סורר. סר מן הדרף: ומורה.

תפסיד רס"ג

אבן זאיל מכיאלף. לים יקבל אמר אביה ואמה. ויאדבונה. ולם יקבל מנהמא: (ט) פליקבץ עליה אביה ואמה. ויכרגוה. אלי שיוך קריתה ואלי באב חאפם מוצעה: (כ) פיקולא להם. אבנא תדיא זאיל מכיאלף. לים יקבל אמרנא. והו מסרף ומפרט פי אלחראם: (כא) וירגמוה גמיע אהל קריתה באלחגארה חתי ימות. ואנף אהל אלשר מן בינפם. וסאיר

סוֹרֵר וּמוֹרָה אֵינָנו שִׁמְעַ
בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל אָמוֹ
וַיִּסְרוּ אֹתוֹ וְלֹא יִשְׁמַע
אֲלֵיהֶם: אָרִי יְהִי לַגֹּבֵר. בַּר סָטִי
וּמְרוֹד. לְיִתְוֹהִי מִקְבִּיל. לְמִימַר אָבוּהִי
וּלְמִימַר אִמִּיהָ. וּמִלְפִינֵי יְתִיהָ. וְלֹא מִקְבִּיל
מִנְהוֹן: וְתִפְשׂוּ בּוֹ אָבִיו
וְאָמוֹ וְהוֹצִיאוּ אֹתוֹ אֶל-זִקְנֵי
עִירוֹ וְאֶל-שַׁעַר מִקְמוֹ: וַיַּחֲדוּן
בֵּיהּ אָבוּהִי וְאִמִּיהָ. וַיִּפְקוּן יְתִיהָ. לְקִדְמָם

סְבִי קִרְתִּיהָ וְלִתְרַע בֵּית דִּין אֶתְרִיהָ: וְאָמְרוּ אֶל-זִקְנֵי עִירוֹ
בְּנֵנוּ זֶה סוֹרֵר וּמוֹרָה אֵינָנו שִׁמְעַ בְּקוֹלָנוּ זוֹלָל
וְסָבָא: וַיִּימְרוּן לְסְבִי קִרְתִּיהָ. בְּרָנָא דִּין סָטִי וּמְרוֹד. לְיִתְוֹהִי מִקְבִּיל
לְמִימְרָנָא. זָלִיל בֶּשֶׁר וְסְבִי חֲמַר: כֹּא וְרָגְמָהוּ כָּל-אֲנָשִׁי
עִירוֹ בְּאֲבָנִים וּמָת וּבְעֵרַת הָרַע מִקְרָבָךְ וְכָל-
יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וַיֵּרְאוּ: וַיִּרְגְּמוּנִיהָ. כָּל אֲנָשִׁי קִרְתִּיהָ בְּאֲבָנֵיָא
וַיָּמוּת. וְתַפְּלֵי עֶבֶד דְּבִישׁ מִבֵּינְךָ. וְכָל יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּן וַיִּדְחִלוּן: ס

— רס"י —

ומורה נהרג על שם סופו, הגיעה תורה לסוף דעתו, סוף שמכלה ממון אביו ומבקש למודו ואינו מוצא, ועומד בפרשת דרכים ומלסטם את הכריות, אמרה תורה ימות זכאי ואל ימות חיב: כה וכל ישראל ישמעו ויראו. מכאן שצריה הכרזה בבית דין, פלוני נסקל

מסרב בדברי אביו, לשון מקורים: ויסרו אותו. מתרין בו בפני שלשה ומלקין אותו. בן סורר ומורה אינו חיב, עד שיגנוב ויאכל תרטימר בשר וישתה חצי לוג יין. שגאמר (פסוק כ) זולל וסבא, ונאמר (משלי כג) אל תהי בסובאי יין בזוללי בשר למו. ובן סורר

תפסיד רס"ג

אל אסראיל יסמעון ויכיאפון:
 (כב) ואדיא וגבת עלי אנסאן.
 כטייה חכמהא אלקתל פקתל.
 פאצלבה עלי כשבה: כג) ולא
 תבית גתיתה עליה. בל אדפנה
 דפנא פי דיאלך אליום. אדי
 צלב למא אפתרא עלי אללה.
 ולא תנגס בדיאלך בלדך.
 אלדי אללה רבך מעטיך נחלה:
 כב א) ולא תרא תור אכיד.
 או שאתה ציאלין. פתתגאפל

(שעי)

כב וְכִי־יְהִי־בְאִישׁ
 חָטָא מִשְׁפָּט־מוֹת וְהוֹמַת
 וְתָלִית אֹתוֹ עַל־עֵץ: וְאָרִי יְהִי
 בַּגֶּבֶר. חוֹבֵת. דִּין דְּקָטוּל וְיִתְקַטִּיל.
 וְתִצְלוּב יָתִיחַ עַל צְלִיבָא: כג לֹא־
 תָּלִין נִבְלָתוֹ עַל־הָעֵץ בִּי־
 קָבוּר תִּקְבְּרֵנוּ בַּיּוֹם הַהוּא
 בִּי־קָלְלַת אֱלֹהִים תָּלוּי וְלֹא
 תִּטְמֵא אֶת־אֲדָמְתְךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן
 לָךְ נַחֲלָה: לֹא תִבִּית נִבְלֵתִיחַ עַל צְלִיבָא. אָרִי מִקְבֵּר תִּקְבְּרֵנִיחַ
 בַּיּוֹמָא הַהוּא. אָרִי עַל דְּחָב קָדָם יי אֲצַטְלִיב. וְלֹא תִסְאִיב ית אַרְעֶךָ.
 דִּי אֱלֹהֶיךָ יְהִיב לָךְ אַחְסָנָא: ס כב לֹא־תִרְאֶה אֶת־
 שׁוֹר אַחִידְךָ אוֹ אֶת שׁוֹן נְדָחִים וְהִתְעַלְמַת מֵהֶם

— כש"י —

בדמות דיקנו וישראל הם בניו. משל לשני
 אחים תאומים שהיו דומין זה לזה, אחד
 נעשה מלך, ואחד נתפס ללסטיות ונתלה, כל
 הרוצה אותו אומר המלך תלוי. כל קללה
 שבמקרא לשון הקל ולזול, כמו (מלכ' א' ב, ס)
 והוא קללני קללה נמרצת:

כב וְהִתְעַלְמַתְךָ. כובש עין כאלו אינו
 רואה: לֹא תִרְאֶה, וְהִתְעַלְמַתְךָ. לא תראה
 אותו שתתעלם ממנו, זהו פשוטו, ורבותינו

על שהיה בן סורר ומורה: כב וְכִי יְהִי
 בְּאִישׁ חָטָא מִשְׁפָּט מוֹת. סמיכות
 הפרשיות מגיד, שאם חסים עליו אביו ואמו,
 סוף שיצא לתרבות רעה ויעבור עברות
 ויתחייב מיתה בבית דין: וְתָלִית אֹתוֹ עַל
 עֵץ. רבותינו אמרו, כל הנסקלין, נתלין,
 שנאמר (פסוק כג) בִּי קָלְלַת אֱלֹהִים תָּלוּי.
 והמברך ה' בסקילה: כג בִּי קָלְלַת אֱלֹהִים
 תָּלוּי. ולזולו שלמלך הוא, שאדם עשוי

זולק הדקדוק: כב כי קללת. ג' במסורת חד בתורה וחד בנביאים וחד בכתובים. דאוריתא
 השוא שתחת הלמ"ד נח ודנביאים וכתובים השוא נע והקו"ף מועמדת בגעיא. ועיין בחלק
 הדקדוק באבני"ם אבנ"י גז"ת (מהר"ב):

תפסיר רס"ג

ענהמא. בל רדהמא אליה
 רדא: ב) ואן לם יפון אכיד.
 קריבא אליך ולם תערפה. פצ'ם
 דיאלך אלי מנולך. יפון ענדך
 אלי אן ילתמסה אכיד.
 פתרדה עליה: ג) וכדא פאצנע
 בחמארה ובתצובה. ובסאיר
 ציאל אכיד. אלד' תציע מנה
 פתגדהא. לא יחל לך אן
 תתגאפל ענהא: ד) ולא תרא
 חמאר אכיד. או תורה
 ואקעין פי אלטריק. פתתגאפל

השב תשיבם לאחיד: לא
 תחוי ית תורא דאחוד. או ית אמריה
 דטען. ותכבוש מנהון. אתבא תתיבנון
 לאחוד: ^ב ואם לא קרוב
 אחיד אליך ולא ידעתו
 ואספתו אל-תוך ביתך
 והיה עמך עד דרש אחיד
 אתו והשבתו לו: ואם לא קריב
 אחוד. לותך ולא ידעת ליה. ותכנשניה

לגו ביתך. ויהי עמך. עד דיתבע אחוד יתיה. ותתיבניה ליה: ^ג וכן
 תעשה לחמורו וכן תעשה לשמלתו וכן
 תעשה לכל-אבדת אחיד אשר-תאבד ממנו
 ומצאתה לא תוכל להתעלם: וכן תעביד לחמריה.
 וכן תעביד לכסותיה. וכן תעביד. לכל אבדתא דאחוד. דתיבד מניה
 ותשכחנה. לית לך רשו לכסיותה: ^ד לא-תראה את-
 חמור אחיד או שורו נפלים בדרך והתעלמת
 מהם הקם תקים עמו: לא תחוי ית חמרא דאחוד.

— רס"י —

ושאינו עושה ואוכל, ימכר: ג לא תוכל
 להתעלם. לכבוש עינך פאלו אינך רואה
 אותו: ד הקם תקים. זו טעינה. להטעין
 משאוי שנפל מעליו: עמו. עם בעליו אכל
 אם הלך וישב לו, ואמר לו הואיל ועליך
 מצוה אם רצית לטעון טעון, פטור:

אמרו פעמים שאמה מתעלם וכו': ז עד
 דרש אחיד. וכי תעלה על דעתך שיתנהו
 לו קודם שידרשהו, אלא דרשהו שלא יקא
 רמאי: והשבתו לו. שתהא בו השבה, שלא
 יאכל בביתך כדי דמיו ותתבעם ממנו. מכאן
 אמרו כל דבר שעושה ואוכל יעשה ויאכל.

תפסיד רס"ג

ענהמא. בל אקמהמא מעה אקאמה: (ז) לא תפון אלא את אלדגאל עלי אלנסא ולא ילבס אלדגאל זיי אלנסא. לאן אללה רבד יכרה כל מן יצנע דיאלד: (ו) ואן ואפית וכרא מן אלטאיר קודאמד. פי אלטריק או פי שגרה או עלי אלארץ. פראכיא או ביצא. ואלאם ראבציה עליהם. פלא תאכיד אללאם מע אלבנין: (ז) בל אטלק אללאם אטלאקא. וכיד אלבנין

או תוריה רמן באורחא. ותכבוש מנהוג. אקמא תקים עמיה: **ס** לא יהיה כלי-גבר על-אשה ולא ילבש גבר שמלת אשה כי תועבת יהוה אלהיך כל-עשה אלה: לא יהי תקון זין דגבר על אתא. ולא יתקן גבר בתקוני אתא. ארי מרחק: קדם יי אלהך כל עביד אלין: **פ** כי יקרא קו צפור לפניך בדרך בכל-עץ או על-הארץ אפרחים או ביצים והאם רבצת על-האפרחים או על-הביצים לא תקח האם על-הבנים: ארי תערע קנא דצפרא קדמך. באורחא בכל אילן או על ארעא. אפרוחין או ביעין. ואמא רביעא על אפרוחין. או על ביעין. לא תסב אמא על בניה: **ז** שלח תשלח את-האם ואת-הבנים תקח-לך למען ייטב לך והארכת ימים:

— רס"י —

לבוש המביא לידי תועבה: ו כי יקרא. פרט למזמן: לא תקח האם. בעודה על בניה: למען ייטב לך. אם מצוה קלה שאין בה חסרון כיס, אמרה תורה למען ייטב לך והארכת ימים, קל וחמר למתן שכרן שלמצות חמורות:

כי לא יהיה כלי גבר על אשה. שתהא דומה לאיש כדי שתלך בין האנשים, שאין זו אלא לשם ניאוף: ולא ילבש גבר שמלת אשה. לילך ולישב בין הנשים. דבר אחר שלא ישיר שער הערוה ושער שלבית השחי: כי תועבת. לא אסרה תורה אלא

זולק הדקדוק: כי יקרא קו צפור לפניך. אין פסיק בין תיבת צפור לתיבת לפניך בכל התיגאן: בדרך. הדל"ת באזלא לא בגריש בכל הספרים:

שֶׁלַחַת תִּשְׁלַח ית אַמָּא. וַיֵּת בְּנֵי־א תִּסַּב

לך. בְּדִיל דְּיִיטב לך; וְתוֹרִיךְ יוֹמִין: ׀

כִּי תִבְנֶה (שלישי) כף בספרי כף בספרי תימן

בֵּית חֲדָשׁ וְעֵשִׂית מַעֲקָה

לְגִגֶּךָ וְלֹא־תִשִׂים דְּמִים

בְּבֵיתְךָ כִּי־יִפֹּל הַנֶּפֶל

מִמֶּנּוּ: אַרְי תבני ביתא חֲדָתָא.

וְתַעֲבִיד תִּיקָא לְאַגְרָךְ. וְלֹא תִשְׂוֵי חוֹבַת

קְטוֹל בְּבֵיתְךָ; אַרְי יפול דְּנִפִּיל מִנִּיה:

תפסיד רס"ג

לנפסד. לפי יכ"אר לך. ותטול
אייאמך: ח) ואדיא בנית ביתא
גדידא. פאצנע דראבזין עלי
סטחך ולא תגעל גירא פי
מנולך. יסקט מנה מן יסקט:
ט) לא תזרע פרמד מן נועין.
פלא תתרים עליך. סלאפה
אלזרע אלדי תזרעה. מע ג'לה
אלכרם: י) לא תצימד אלתיזר
ואלחמאר גמיעא: יא) לא
תלבס תיבא מכיתלטה. מן

ט לא־תִזְרַע כְּרִמְךָ בְּלֵאִים פֶּן־תִּקְדָּשׁ הַמְּלֵאָה

הַזֶּרַע אֲשֶׁר תִּזְרַע וְתִבּוֹאֲת הַכֶּרֶם: לָא תזרע כְּרִמְךָ

עירובין. דלמא תסתאב. דמעת זרעא דתזרע. ועללת כרמא: ׀

ד לא־תִּחְרַשׁ בְּשׂוֹר־וּבְחֻמֹּר יַחְדּוֹ: לָא תרדי בתורא

ובחמרא כחדא: יא לא תלבש שעטניו צמר ופשתים

יחדו: לב לא תלבש שעטניא. עמר וכתן מחובר כחדא: ׀

— כ"י —

יד: פֶּן תִּקְדָּשׁ. כְּתַרְגוּמוֹ תִּסְתַּאב. כָּל דְּבָר
הַנֶּתְעֵב עַל הָאָדָם, בֵּין לְשִׁבַּח כְּגוֹן הַקֹּדֶשׁ,
בֵּין לְגַנְאֵי כְּגוֹן אֲסוּר, נוֹפֵל בּוֹ לְשׁוֹן קֹדֶשׁ,
כְּמוֹ (ישעי סכ, ס) אֵל תִּגַּשׁ בִּי כִּי קֹדֶשְׁתִּי:
הַמְּלֵאָה. זֶה מְלוֹי וְתוֹסַפֶּת שְׁהַזֶּרַע מוֹסִיף:
י לא תִּחְרַשׁ בְּשׂוֹר וּבְחֻמֹּר. הוּא הַדִּין
לְכָל שְׁנֵי מִיָּנִים שְׁבַע־עוֹלָם, וְהוּא הַדִּין
לְהַנְהִיגֵם יַחַד קְשׁוּרִים זֻגִים בְּהוֹלֶכֶת שׁוּם
מִשָּׂא: יא שְׁעִטְנֹו. לְשׁוֹן עֲרוּב. וְרַבּוֹתֵינוּ פִּרְשׁוּ
שׁוּע טוֹי וְנוֹו:

כִּי תִבְנֶה בֵּית חֲדָשׁ. אִם קִימַת מִצְוֹת
שְׁלוּחַ הַקֶּן סוֹפֵךְ לְבָנוֹת בֵּית חֲדָשׁ וְתִקְיִים
מִצְוֹת מַעֲקָה, שְׂמֻצּוּה גוֹרֶרֶת מִצּוּה, וְתִגִּיעַ
לְכֶרֶם וְשָׂדֶה וְלְבָגְדִים נְאִים. לְכַף נִסְמְכו
פְּרָשׁוֹת הַלְלוֹ: מַעֲקָה. גֵּדֶר סָבִיב לְגַג,
וְאוֹנְקָלוֹס תַּרְגָּם תִּיקָא כְּעִין תִּיק שְׂמֻשְׁמֹר מִה
שְׁבֻתוֹ: כִּי יִפֹּל הַנֶּפֶל. רְאוּי זֶה לְפוֹל וְאַף
עַל פִּי כֵּן לֹא תִתְגַּלְגַּל מִיתְתוֹ עַל יָדְךָ,
שְׂמֻגְלָגְלִין וְכוּת עַל יְדֵי זְכָאֵי וְחוֹבָה עַל יְדֵי
חֵיב: ט בְּלֵאִים. חֲטָה וְשְׁעוּרָה וְחֶרֶץ בְּמַפְלַת

תפסיד רס"ג

צוף ופתאן גמיעא: יב) ואצנע
 לך גדאילא. פי ארבע. אטראף
 אזארך אלדי תג'שא בהא:
 יג) ואן תזווג רגל באמראה.
 ודכל אליהא ת'ם שנאהא:
 יד) פגעל להא עללא מן
 אלכלאם. ואכ'רג עליהא
 אסמא רדייא. וקאל. אפי
 תזווגת הד'ה אלאמראה.
 פדנות מנהא. ולם אגד להא
 בראה: טו) ת'ם יאכ'ד אביהא
 ואמהא אלבראה. ויכ'רגוהא.
 אלי' שיוך' אלקר'יה ואל'י באב
 אלחאכם: טז) פקאל אביהא

יב גדלים תעשה לך על-
 ארבע כנפות כסותך אשר
 תכסה בה: כרוספדין תעביד לך.
 על ארבע. כנפי כסותך דתתכסי בה: ט
 כג פי-יקח איש אשה ובא
 אליה ושנאה: ארי יסב גבר
 אתתא. וייעול לותה וישנינה: דד ושם
 לה עלילת דברים והוציא
 עליה שם רע ואמר את-
 האשה הזאת לקחתי ואקרב אליה ולא-
 מצאתי לה בתולים: וישוי לה תסקופי מלין. ויפיק עלה
 שום ביש. וימר. ית אתתא הדא נסיבית. ועלית לותה. ולא אשפחית
 לה בתולין: טו ולקח אבי הנער ואמה והוציא
 את-בתולי הנער אל-זקני העיר השערה: ויסב.
 אבוהא דעולימתא ואמה. ויפקון ית בתולי עולימתא. לקדם סבי
 קרתא ולתרע בית דין אתרא: טז ואמר אבי הנער

— כס"י —

יב גדלים תעשה לך. אף מן הכלאים. לךך
 סמכן הכתוב: יג ובא אליה ושנאה. סופו:
 יד ושם לה עלילת דברים. עברה גוררת
 עברה. עבר על לא תשנא (ויקרא יט, יז) סופו

זלק הרקדוק: טו אל זקני העיר השערה. העי"ן בשוא פתח ברוב הספרים:

שמן המור (ט) והוציא. בקצת תיגאן בטעם אזלא וקצתן באתי. והמנהג לקרותה באזלא.

תפסיד רס"ג

לא לשיוך. אני זוגת אבנתי.
להדיא אלדגל פשנאהא:
(ז) והודיא הו קוד געל להא
עללא מן אלפלאם. וקאל לם
אגד להא בראה. והדיא
בראתהא. ובסטו אלמנדיל
או מקאמה בין ידיהם:
(ח) פליאכדי שיוך תלך
אלקריה דיאלך אלדגל.
ויאדבוה: יט) ויג'רמוה מאיה
דרהם. וידפעוהא לאבו
אלגאריה. למא אכירג אסמא
רדייא. עלי בכר מן אל
אסראיל. ותכון לה זוגה. ולא
יגוז לה טלאקהא טול עמרה:

אל-הִזְקִינִים אֶת-בְּתִי נְתִיתִי
לְאִישׁ הַזֶּה לְאִשָּׁה וַיִּשְׁנֶאֱהָ:
וַיִּמַר. אָבוּהָא דְעוֹלִימְתָא לְסַבִּיא. ית
בְּרַתִּי. יְהִיבִית לְגוּבְרָא הַדִּין. לְאִתּוּ וּשְׁנֵה:
וְהִנֵּה-הוּא שָׁם עֲלִילַת
דְּבָרִים לְאֹמֵר לֹא מֵצֵאתִי
לְבִתְךָ בְּתוּלִים וְאֵלֶּה
בְּתוּלֵי בְּתִי וּפְרָשׁוּ הַשְּׂמֵלָה
לְפָנַי זְקִנֵי הָעִיר: וְהָא הוּא. שׁוּי
תִּסְקוּפֵי מְלִין לְמִימַר. לֹא אֲשַׁבְּחִית
לְבִרְתְךָ בְּתוּלִין. וְאֵלִין בְּתוּלֵי בְּרַתִּי.

וַיִּפְרֹסוּן שׁוֹשְׁפָא. קָדָם סְבִי קִרְתָּא: וְלִקְחוּ זְקִנֵי הָעִיר-
הַהוּא אֶת-הָאִישׁ וַיִּסְרוּ אֹתוֹ: וַיִּדְבְּרוּן. סְבִי קִרְתָּא
הַהִיא ית גוּבְרָא. וַיִּלְקוּן יְתִיָּה: יט) וְעַנְשׂוּ אֹתוֹ מֵאָה כֶּסֶף
וְנָתְנוּ לְאָבִי הַנְּעֻרָה כִּי הוֹצִיא שֵׁם רָע עַל
בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל וְלוֹ-תְהִיָּה לְאִשָּׁה לֹא-יֻכַּל
לְשַׁלְּחָה כָּל-יָמָיו: וַיִּגְבוּן מְנִיָּה מֵאָה סְלַעִין דְּכֶסֶף. וַיִּתְּנוּן
לְאָבוּהָא דְעוֹלִימְתָא. אַרְי אַפִּיק שׁוּם בִּישׁ. עַל בְּתוּלְתָא בַת יִשְׂרָאֵל.
וְלִיָּה תְּהִי לְאִתּוּ. לִית לִיָּה רְשׁוֹ לְמַפְטָרָה כָּל יוֹמוֹהִי: ס

— רס"י —

מלמד שאין רשות לאשה לדבר בפני האיש: יז) ופרשו השמלה. הרי זה משל מחורין
הדברים בשמלה: יח) ויסרו אותו. מלקות:

זלק הרקדוק: יט) זקני העיר-ההוא. תיבת העיר מלעיל: יט) וענשו אותו מאה כסף. הכ"ף רפה
כי ה"א של מאה שרשית דלא כמהרי"ל:

שמנו דמור (ט) נתתי. בקצת תיגאן בטעם אזלא וקצתן באתי והמנהג לקרותה באזלא.

תפסיד רס"ג

כ) ואן כאן אלאמר חקא. ולם תוגד לאלגאריה בראה: כא) פאלתכ'רג אלי באב בית אביהא. וירגמוהא גמיע אהל קריתתא באלהגארה אלי אן תמות. למא צנעת כ'סאסה פי אל אסראיל פפגרת מוחצנה פי בית אביהא. ואנף אהל אלשר מן בינכם: כב) ואן וגד רגל. מצאגע אמראה ד'את בעל. פליקתלא גמיעא. אלדגל אלמצ'אגעהא ודי. ואנף אהל אלשר מן אל אסראיל:

וְאִם-אִמַּת הִּזְה הַדָּבָר הִזְה לֹא-נִמְצְאוּ בְּתוּלִים לַנְּעָרָה: וְאִם קוּשְׁטָא הָוָה. פִּתְגָמָא הַדִּין. לֹא אִשְׁתַּכַּחוּ בְּתוּלִין לְעוֹלִימְתָא: וְהוֹצִיאוּ אֶת-הַנְּעָרָה אֶל-פֶּתַח בֵּית-אָבִיהָ וְסִקְלוּהָ אֲנָשֵׁי עִירָהּ בְּאֲבָנִים וּמָתָהּ כִּי-עָשְׂתָה נְבִלָה בְּיִשְׂרָאֵל לְזָנוֹת בֵּית אָבִיהָ וּבַעֲרַת

הָרַע מִקְרָבָהּ: וַיִּפְקֹן יָת עוֹלִימְתָא לְתַרַע בֵּית אָבוּהָ. וַיִּרְגְּמוּנָהּ אֲנָשֵׁי קִרְתָּהּ בְּאֲבָנִיָא וּתְמוֹת. אַרְי עֵבֶדַת קָלְנָא בְּיִשְׂרָאֵל.

לְזָנָהּ בֵּית אָבוּהָ. וְתַפְלִי עֶבֶד דְּבִישׁ מִבִּינְךָ: * ס כב כִּי-יִמְצָא אִישׁ שָׁכֵב | עִם-אִשָּׁה בְּעֵלַת בַּעַל וּמָתוּ גַם-שְׁנֵיהֶם הָאִישׁ הַשָּׁכֵב עִם-הָאִשָּׁה וְהָאִשָּׁה וּבַעֲרַת הָרַע מִיִּשְׂרָאֵל: אַרְי יִשְׁתַּכַּח גָּבֵר. שָׁכֵב עִם אִתְתָּא אִתְתָּא גָּבֵר. וַיִּתְקַטְלוּן אַף תַּרוּיְהוֹן. גּוּבְרָא. דְּשָׁכֵב עִם אִתְתָּא וְאִתְתָּא. וְתַפְלִי עֶבֶד דְּבִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל:

איש גורמים כאן שלישו בספרי חזקוני

רס"י

כ) ואם אמת היה הדבר. בעדים והתראה שונתה לאחר ארוסין: כא) אל פתח בית אביה. ראו גדולים שגדלתם: וסקלוה אנשי עירה. במעמד כל אנשי עירה: לזנות בית אביה. כמו בבית אביה: כב) ומתו גם

זולק הרקדוק: כ) וסקלוה. הנעימה על הלמ"ד (מהר"ם):

שניהם. להוציא מעשה הדודים שאין האשה נהנית מהם: גם. לרבות הבאים מאחריהם. דבר אחר גם שניהם לרבות את הולד. שאם היתה מעברת אין ממתנין לה עד שתלד:

תפסיד רס"ג

כג) ואד"א כאנת' גאריה בכר. ממלכה לרגל. פוגדהא רגל אכר. פי אלקריה וציאגעהא: כד) פאכר גוהמא גמיעא. אלי' באב תלך אלקריה. ותרגמוהמא באלהגארה אלי' אן ימותא. אמא אלגאריה. פבסבב מא לם תצרך' וחי פי אלקריה. ואמא אלדגל. בסבב מא אתא זוגה' צאחבה. ואנף אהל אלשר מן בינכם: כה) ואן וגד אלדגל אלגאריה אלמלכה פי אלצחרא.

כג כי יהיה נער

כפסרי תימן

בתולה מארשה לאיש
ומצאה איש בעיר ושכב
עמה: ארי תהי עולימתא בתולתא.
מארסא לגבר. וישפחנה גבר. בקרתא
וישכוב עמה: כד והוצאתם את-
שניהם אל-שער | העיר
ההוא וסקלתם אתם |
באבנים ומתו את-הנער

על-דבר אשר לא-צעקה בעיר ואת-האיש
על-דבר אשר-ענה את-אשת רעהו ובערת

הרע מקרבך: ותפקון ית תרויהון. לתרע קרתא ההיא.
ותרגמון יתהון באבניא וימותון. ית עולימתא. על עיסק דלא צוחת
בקרתא. וית גוברא. על עיסק דעני ית אתת חבריה. ותפלי עביד
דביש מבינך: ס כה ואם-בשדה ימצא האיש את-
הנער המארשה והחזיק-בה האיש ושכב עמה
ומת האיש אשר-שכב עמה לבדו: ואם בחקלא
ישפח גוברא. ית עולימתא דמארסא. ויתקיף בה גוברא וישכוב עמה.

— רס"י —

כג ומצאה איש בעיר. לפיכך שכב עמה. פרצה קוראה לגנב. הא אלו ישבה בביתה לא
אירע לה:

זולק הדקדוק: כד וסקלתם אתם | באבנים. יש פסיק בין תיבת אתם לתיבת באבנים בכל
התיגאן: כה המארשה. המ"ם רפי והשוא נח בכל התיגאן כאלו אתה אומר המ לבד ארשה לבד
ופשוט. ועיין במחברת הטעמים שבריש התיגאן:

תפסיד רס"ג

ואמסכהא וצ'אגעהא. פליקתל
ד'אלך אלדגל אלמצ'אגעהא
וחדה: כו) ואמא אלג'אריה
פלא תצנע בהא ש'יא.
אד' ליס להא כ'טייה תוגב
אלקתל. ואנמא מת'ל אמרהא
הד'א. כמן יקום עלי צ'אחבה
פיקתלה. ופיתה נפסה:
כו) ואן וגדהא פי אלצ'תרא.
פימכן אן יפון קד צ'רכ'ת.
ולם יפון להא מג'ית:
כח) ואן וגד רגל. ג'אריה בפר
מא לם תמלך. פצ'בטהא
וצ'אגעהא. ווגדא: כט) פליעט
ד'אלך אלדגל לאביהא
כ'מסין דרהם. ותכון לה
זוגה. בדל מא אתאהא. לא
יגוז לה טלאקהא טול עמרה:

ויתקטיל. גוברא. דשכיב עמה

בלחודוהי: כו) ולנער לא-

תעשה דבר אין לנער

חטא מות כי כאשר יקום

איש על-רעהו ורצחו נפש

כן הדבר הזה: ולעולימתא לא

תעביד מדעם. לית לעולימתא חובת דין

דקטול. ארי. כמא דיקום גוברא על

חבריה ויקטלניה נפש. כן פתגמא הדין:

כי בשדה מצאה צעקה

הנער המארשה ואין

מושיע לה: ארי בחקלא אשכחה.

צוחת. עולימתא דמארסא ולית

דפריק לה: ס) כ'י-ימצא איש נער בתולה אשר

לא-ארשה ותפשה ושכב עמה ונמצאו: ארי

ישכח גבר. עולימתא בתולתא דלא מארסא. ויחדנה וישכוב עמה.

וישתכחון: כט) ונתן האיש השכב עמה לאבי

הנער חמשים כסף ולו-תהיה לאשה תחת

אשר ענה לא-יוכל שלחה כל-ימיו: ויתין. גוברא

דשכיב עמה. לאבוהא דעולימתא חמשין סלעין דכסף. וליה תהי

לאתו. חלף דעניה. לית ליה רשו למפטרנה כל יומיה: ס)

— רס"ג —

כו) כי כאשר יקום וגוי. לפי פשוטו זהו כ'אדם העומד על חברו להרגו. ורבותינו
משמעו, כי אנוסה היא ובחוקה עמד עליה דרשו בו הרי זה בא ללמד ונמצא למד וכי:

❖ רבנו עזריאל תימן בספרי ❖

כג ❖ לא-יקח
 איש את-אשת אביו ולא
 יגלה פנף אביו: לא יסב גבר ית
 אתת אביוהי: ולא יגלי פנפא דאבוהי: ס
 לא-יבא פצוע-דפא וכרות
 שפכה בקהל יהוה: לא ידפי
 דפסיק ודמחבל: למיעל בקהלא די: ס
 לא-יבא ממזר בקהל
 יהוה גם דור עשירי לא-

תפסיר רס"ג

כג א) לא יתזווג רגל זוגה
 אביה כדאד. ולא יכשף פנף
 אביה: ב) לא ידכיל מפדוג'
 אלכיצו. ומקטוע אלאחליל פי
 גוק אללה: ג) לא ידכיל אלזנים
 פי גוק אללה. חתי אלגיל
 אלעאשר מנהם. לא ידכיל פי
 גוק אללה: ד) ולא ידכיל עמוני
 ומואבי פי גוק אללה. חתי
 אלגיל אלעאשר מנהם. לא
 ידכיל פי גוק אללה אלי
 אלאבד: ה) בסבב מא למ
 יתלקונכם באלכיצו ואלמא. פי

יבא לו בקהל יהוה: לא ידפי ממזרא למיעל בקהלא די.
 אף דרא עשיראה. לא ידפי ליה למיעל בקהלא די: ס
 לא-יבא עמוני ומואבי בקהל יהוה גם דור
 עשירי לא-יבא להם בקהל יהוה עד-עולם: לא
 ידפון עמונאי. ומואבאי למיעל בקהלא די. אף דרא עשיראה. לא
 ידפי להון. למיעל בקהלא די עד עלמא: ה על-דבר אשר

רס"י

מיתת בית דין שאין בה כרת: ז פצוע דפא.
 שנפצעו או שנדכאו ביצים שלו: וכרות
 שפכה. שנקרת הגיד ושוב אינו יורה קלוח
 ורע אלא שופך ושותת ואינו מוליד:
 ג לא יבא ממזר בקהל ה'. לא ישא
 ישראלית: ד לא יבא עמוני. לא ישא
 ישראלית: ה על דבר. על העצה שיעצו
 אתכם להחטיאכם:

כג 6 לא יקח. אין לו בה לקוחין ואין
 קדושין תופסין בה: ולא יגלה פנף אביו.
 שומרת יבם שלאביו הראויה לאביו.
 והרי כבר הוזהר עליה משום (ויקרא יט, יד)
 ערות אחי אביו, אלא לעבור על זו בשני
 לאוין ולסמוך לה (פסוק ג) לא יבא ממזר.
 ללמד שאין ממזר אלא מחיבי פרישות וקל
 וחמר מחיבי מיתות בית דין, שאין בעריות

זולק הדקדוק: ג לא יבא לו בקהל י"י. כל אורייתא מלרע בר מן חד מלעיל הוא יבא שמה
 דיהושע:

תפסיר רס"ג

אלטרין פי כ'רוגכם מן מצר. ולפוא אסתאגר עליך בלעם אבן בעור. מן פאתור ארם נהרים לילענד: (ו) ולם ישא אללה רבך אן יקבל מן בלעם. כל קלב לך אללענה ברכה. לפוא אהבך: (ז) פלא תלתמס סלאמתהם וכירהם. טול זמאנד אבדאן: (ח) לא תכרה אלעדומי. פאנה אכיד. לא תכרה אלמצרי. לאנד כנת גריבא פי בלדה: (ט) ואלגיל אלתיאלת.

לֹא־קִדְמוּ אֶתְכֶם בַּלָּחֶם
וּבַמִּים בַּדֶּרֶךְ בַּעֲתֹתְכֶם
מִמִּצְרַיִם וְאֲשֶׁר שָׁכַר עֲלֶיךָ
אֶת־בַּלְעָם בֶּן־בְּעוֹר מִפְתּוֹר
אֲרָם נְהָרִים לְקַלְלֶךָ: עַל
עֵיֶשֶׁק. דְּלֹא עָרְעוּ יִתְכוֹן בַּלְחָמָא וּבַמִּיָּא.
בְּאוֹרְחָא בְּמִפְקֹכוֹן מִמִּצְרַיִם. וְדֹאגְר עֲלֶיךָ
יֵת בַּלְעָם בֶּר בְּעוֹר. מִפְתּוֹר. אֲרָם דְּעַל
פֶּרֶת לְלִטְטוֹתְךָ: וְלֹא־אֲבָה
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשִׁמְעַ אֶל־בַּלְעָם וַיַּהֲפֹךְ יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ לְךָ אֶת־הַקְּלָלָה לְבִרְכָה כִּי אֲהַבְךָ יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ: וְלֹא אָבֵא. ׀ אֱלֹהֶךָ לְקַבְּלָא מִן בַּלְעָם. וְהִפְךָ ׀ אֱלֹהֶךָ
לְךָ. יֵת לוֹטִין לְבִרְכוֹן. אֲרִי רִיחֻמְךָ ׀ אֱלֹהֶךָ: לֹא־תִדְרָשׁ
שְׁלָמָם וְטַבְתָּם כָּל־יְמֶיךָ לְעוֹלָם: לֹא תִתְבַּע שְׁלָמְהוֹן
וְטַבְתָּהוֹן. כָּל יוֹמְךָ לְעָלָם: ס (רביעי) לֹא תִתְעַב אֲדָמִי
כִּי אַחֶיךָ הוּא לֹא־תִתְעַב מִצְרִי כִּי־גֵר הָיִיתָ
בְּאֶרְצוֹ: לֹא תִרְחִיק אֲדוֹמָא. אֲרִי אַחוֹךְ הוּא. לֹא תִרְחִיק
מִצְרָא. אֲרִי דִיר הוּיָתָא בְּאֶרְעִיהָ: ט בְּנִים אֲשֶׁר־יוֹלְדוּ

— רס"י —

לקראתך: לא תתעב מצרי. מכל וכל. אף על פי שזרקו זכוריהם לזאור. מזה טעם, שהיו לכם אכסניא בשעת הדיק. לפיכך. ט בנים אשר יולדו להם דור שלישי. ושאר האמות מתרין מיד. הא למדת שהמחטיא

בדרך. כשהייתם בטרופ: לֹא תִדְרָשׁ שְׁלָמָם. מכלל שנאמר (פסוק יז) עמך ישב בקרבך יכול אף זה כן, תלמוד לומר לא תדרש שלמם: לֹא תִתְעַב אֲדָמִי. לגמרי ואף על פי שראוי לך לתעבו שיצא בחרב

לָהֶם דֹּר שְׁלִישִׁי יָבֹא לָהֶם

בְּקֶהֱל יְהוָה: בְּנִין. דִּיתִילְדוֹן לְהוֹן

דָּרָא תְּלִיתָאָה. ידְכִי לְהוֹן לְמִיעַל בְּקֶהֱלָא

דִּי: ס ספרי תימן כִּי-תֵצֵא

מִחֲנֶה עַל-אִיבִיךָ וְנִשְׁמַרְתָּ

מִכָּל דְּבַר רָע: אָרִי תְּפֹק

מִשְׁרִיתָא עַל בְּעֲלֵי דְבְבָךְ. וְתִסְתַּמַּרְךָ

מִכָּל מִדְעָם בִּישׁ: כִּי-יְהִי בְךָ

אִישׁ אֲשֶׁר לֹא-יְהִי טְהוֹר

מִקְרָה-לֵילָה וַיֵּצֵא אֶל-

תפסיר רס"ג

מִן אֲלֻבְנִין אֲלֻדִי יוֹלְדוֹ לָהֶם. ידְכִילוּ פִי גֹזֵק אֲלֵלָה: (י) וְאֲדִיא כִּרְגַת פִּי מְעַסְפֵר עָלַי אֲעֻדְאִיךָ. פִּאחְתֵרוּ פְצִילָא. מִן כָּל אֲמַר קִבִּיחַ: (יא) וְאֵן כָּאֵן פִּיכֶם רְגַל. לִיס בְּטִאָהֵר מִן עֲאֲרִץ אֲלֵלִיל. פְּלוֹכִרְג אֲלֵי כִיאֲרָג אֲלַעֲסֵפֵר. מִן חִיתִי לֹא ידְכִיל אֲלֵי וְסִטָּה: (יב) פִּאֲדִיא כָּאֵן עֵנַד אֲתַגָּאָה אֲלֵלִיל יִרְחֵץ בְּאַלְמָא. וְעֵנַד מְגִיב אֲלִשְׁמַס ידְכִיל אֲלֵיחַ: (יג) וְלִיכּוֹן לְךָ מִכָּאֵן כִּיאֲרָג אֲלַעֲסֵפֵר. תִּבְרוּ הִנְאֵךְ כִּיאֲרָג מִנְּה:

מִחוּץ לְמִחְנֶה לֹא יָבֹא אֶל-תּוֹךְ הַמִּחְנֶה: אָרִי יְהִי

כְּךָ גָבַר. דְּלֹא יְהִי דְכִי מִקְרֵי לֵילָיָא. וַיִּפּוֹק לְמִבְּרָא לְמִשְׁרִיתָא. לֹא

יַעוֹל לְגֹז מִשְׁרִיתָא: יב וְהִיָּה לְפָנוֹת-עֶרֶב יִרְחֵץ בַּמַּיִם

וְכִבֵּא הַשֶּׁמֶשׁ יָבֹא אֶל-תּוֹךְ הַמִּחְנֶה: וַיְהִי לְמִפְנֵי

רַמְשָׁא יִסְחִי בְּמִיא. וְכִמְיַעַל שְׁמֶשׁא. יַעוֹל לְגֹז מִשְׁרִיתָא: יג וַיֵּד

תְּהִיָּה לְךָ מִחוּץ לְמִחְנֶה וַיֵּצֵאתָ שָׁמָּה חוּץ:

— כ"ט —

לְמִחְנֶה. זוּ מִצְוֹת עֲשֵׂה: לֹא יָבֹא אֶל תּוֹךְ הַמִּחְנֶה. זוּ מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה. וְאִסוּר לְכַנֵּס לְמִחְנֶה לְוִיָּה. וְכָל שְׂכֵן לְמִחְנֶה שְׂכִינָה: יב וְהִיָּה לְפָנוֹת עֶרֶב. סְמוּךְ לְהָעֶרֶב שְׁמֹשׁוּ יִטְבּוֹל, שְׂאִינוּ טְהוֹר בְּלֹא הָעֶרֶב שְׁמֹשׁ: יג וַיֵּד תְּהִיָּה לְךָ. כְּתַרְגוּמוֹ וְאַתָּה, כְּמוֹ (בְּמִדְבָר 3, יז) אִישׁ עַל יָדוֹ: מִחוּץ לְמִחְנֶה.

לְאָרֶם קֶשֶׁה לוֹ מִן הַהוֹרְגוּ, שְׁהַהוֹרְגוּ הוֹרְגוּ בְּעוֹלָם הַיּוֹה, וְהַמִּחְטִיאֵי מוֹצִיאֵי מִן הָעוֹלָם הַיּוֹה וּמִן הָעוֹלָם הַבָּא, לְפִיכֶף אֲדוּם שְׁקִדְמָם בְּחָרֵב לֹא נִתְעַב וְכֵן מִצְרִים שְׁטַבְעוּם, וְאֵלוּ שְׁהַחְטִיאוּם נִתְעַבּוּ: י כִּי תֵצֵא וְגוֹי וְנִשְׁמַרְתָּ. שְׁהַשְׁטָן מְקַטְרֵג בְּשַׁעַת הַסְּפָנָה: יא מִקְרָה לֵילָה. דְּבַר הַכְּתוּב בְּהוֹה: וַיֵּצֵא אֶל מִחוּץ

זוּלָק הַחֲקִדּוֹק: יא מִקְרָה-לֵילָה. דְּגַש הַקוּ"ף לְתַפְאֵרַת מִפְנֵי הַשּׁוֹא וַיִּתְכַּן שְׁהַמ"ם לְשִׁמוּשׁ וְדְגַש הַקוּ"ף לְחִסְרוֹן הַנו"ן מִן (מִהַר"ם):

תפסיד רס"ג

(יד) וליכון לך ותד מע סלאחד. פאדיא תברזת כארגא מנה. פאחפר בה. ועד וג'טי דיאלך אדלגיע: טו) לאן אללה רבך. נורה סאלך פי וסט עסכרך. ליכלצך ויסלם אעדאנד פי ידך. פיכון עסכרך מקדסא. ולא ירא פיך אמרא קביחא. פינצרך ענד: טז) ולא תסלם עבדא אלי מולאה. אלדי יתכילין אלך מן דינה. כל תמנה: יז) וליגלס ענדך פי מא בינד. פי אלמוצע אלדי יכתארה. פי אחדא מחאלך פי אלאללה לה.

ואתר מתוקן יהי לך. מברא למשריתא.

ותפוק תמן לברא: יח) ויתד תהיה

לך על-אזנך והיה

בשבתך חוץ וחרתה בה

ושבת וכסית את-עאתך:

וסכתא. תהי לך על זינד. ויהי פמתבך

בברא. ותחפר בה. ותתוב ותכסי ית

מפקתך: טו) פי יהוה אלהיך

מתהלך. בקרב מחנך

להעילך ולתת איביך

לפניך והיה מחנך קדוש ולא-יראה בך

ערות דבר ושב מאחריך: יח) ארי יי אלהך. שכינתיה

מהלכא בגו משריתך. לשיזבותך ולמסר סנאך קדמך. ותהי

משריתך קדישא. ולא יתחזי בך עבירת פתגם. ויתוב מימריה

מלאיטבא לך: טז) לא-תסגיר עבד אל-אדניו

אשר-ינצל אליך מעם אדניו: לא תמסר עבד עממין

ליד רבוניה. דישתיזב לותך מן קדם רבוניה: יח) עמך ישב

בקרבך במקום אשר-יבחר באחד שעריך

בטוב לו לא תוננו: עמך יתיב בינד. באתרא דיתרעי.

— כס"י —

חוץ לענו: יח) על אזנך. לבד משאר כלי תשמיעה: אזנך. כמו כלי זינד: טו) ולא יראה בך. הקדוש ברוך הוא ערות דבר: טז) לא תסגיר עבד. כתרגומו. דבר אחר אפלו עבד כנעני שלישראל שברח מחוצה לארץ לארץ ישראל:

תפסיד רס"ג

ולא תצ'הדה (י"ג: תצט'הדה):
 יח) ולא תכון מן בנאת
 אסראיל ממתעה. ולא מן בני
 אסראיל ממתע: יט) ולא תדכיל
 שיא מן אגעאל אל'ואני
 ואת'מאן אל'כלאב. אלי בית
 אללה רבד פי שי מן גמיע
 אלנד'ור. לאן אללה רבד
 יפר'המא גמיעא: כ) ולא תעין
 אכ'יד. עינה' דראהם ולא
 טעאם. ולא כל אמר יעין:
 כא) כל אלג'ריב תעאין.

בחדא מן קרוך בד'ייטב ליה. לא
 תוניניה: **ס** לא תהיה קדשה
 מבנות ישראל ולא יהיה
 קדש מבני ישראל: לא תהי
 אתתא מבנת ישראל לגבר עבד. ולא
 יסב גוברא מבני ישראל אתא אמא:
יט לא תביא אתנן זונה
 ומחיר פלב בית יהוה
 אלהיך לכל-נדר פי

תועבת יהוה אלהיך גם-שניהם: לא תעיל אגר
 זניתא וחולפן כלבא. לבית מקדשא דיי אלהך לכל נדר. ארי מרחק.
 קדם יי אלהך אף תרויהון: **ס** לא תשיך לאחיקך נשך.
 כסף נשך אכל נשך כל-דבר אשר ישך: לא
 תרבי לאחוד. רבית כסף רבית עבד. רבית. כל מדעם דמתרבי:
כא לנכרי תשיך ולאחיקך לא תשיך למען יברכך
 יהוה אלהיך בכל משלח ידך על-הארץ

— כס"י —

שאין קדושין תופסין לו בה: יט אתנן זונה.
 נתן לה טלה באתננה פסול להקרבה: ומחיר
 פלב. החליף שיה בכלב: גם שניהם. לרבות
 שנוייהם, כגון חטים ועשאן סלת: כ לא
 תשיך. אזהרה ללזה שלא יתן רבית למלוה,
 ואחר כך אזהרה למלוה (ויקרא כג, לו) את
 כסף לא יתן לו בנשך: כא לנכרי תשיך.
 ולא לאחיקך. לאו הבא מכלל עשה, עשה,
 לעבור עליו בשני לאוין ועשה:

יס לא תהיה קדשה. מפקרת, מקדשת
 ומזמנת לזנות: ולא יהיה קדש. מזמן
 למשכב זכור. ואונקלוס תרגם לא תהי
 אתתא מבנת ישראל לגבר עבד, שאף זו
 מפקרת לבעילת זנות היא מאחר שאין
 קדושין תופסין לו בה, שהרי הקשו לחמור,
 שנאמר (דברים כג, ט) שבו לכם פה עם
 החמור, עם הדומה לחמור. ולא יסב גברא
 מבני ישראל אתתא אמא, שאף הוא נעשה
 קדש על ידה, שכל בעלותיו בעילות זנות

תפסיד רס"ג

אֲשֶׁר-אֵתָהּ בַּאֲשֶׁמָה

לְרִשְׁתָּהּ: לְבַר עֲמִמִּין תִּרְבִּי. וְלֹא-אֲחִיךָ לֹא תִרְבִּי. בְּדִיל דִּיבְרַכְכֶּנָּךְ יי אֱלֹהֶיךָ. בְּכֹל אוֹשְׁטוֹת יָדְךָ. עַל אֲרָעָא.

דַּאת עָלִיל לְתַמֵּן לְמִירְתָּהּ: **ס**

כִּי-תֵדֵר נָדָר בספרי תימן

לִיהוּהָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תֵאָחֵר

לְשִׁלְמוֹ כִּי-דָרַשׁ יְדָרְשֶׁנּוּ

יְהוּהָ אֱלֹהֶיךָ מֵעַמֶּךָ וְהִיא

בְּךָ חֲטָא: אָרִי תֵדֵר נָדָר קָדָם יי

אֱלֹהֶיךָ. לֹא תֵאָחֵר לְשִׁלְמוֹתֶיהָ. אָרִי

מִתְבַּע יִתְבַּעֶנִּיהָ. יי אֱלֹהֶיךָ מִנְּךָ. וַיְהִי בְךָ

חֹזָא: כג וְכִי תִחְדַּל לְנָדָר לֹא-יְהִיָּה בְּךָ חֲטָא:

וְאָרִי תִתְמַנַּע מִלְּמִדְרָךְ. לֹא יְהִי בְךָ חֹזָא: **כד מוּצָא שְׁפָתֶיךָ**

תִּשְׁמַר וְעָשִׂיתָ כַּאֲשֶׁר נִדְרָתָ לִיהוּהָ אֱלֹהֶיךָ

נִדְבָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ בְּפִיךָ: אִפְקוֹת שְׁפוֹתְךָ תִטַּר וְתַעֲבִיד.

כִּמָּא דְנִדְרָתָא. קָדָם יי אֱלֹהֶיךָ נִדְבַתָּא. דְּמִלִּילְתָּא בְּפוּמְךָ: **ס (חַמִּישִׁי)**

כה כִּי תִבֵּא בְּכֶרֶם רָעָד וְאָכַלְתָּ עֲנָבִים כְּנַפְשֶׁךָ

שְׁבַעְךָ וְאֵל-כְּלִיךָ לֹא תִתֵּן: אָרִי תִתַּגַּר בְּכֶרֶם דְּחִבְרָךְ.

וְאֲכִיךָ לֹא תַעֲאִיין. לְכִי יִבְאָרְךָ לְךָ אֵלֶּלָה רַבָּךְ. פִּי גְמִיעַ מִמֶּד יָדְךָ. פִּי אֵלְבָלְדִי. אֵלְדִי אַנְתָּ דְאֲכִיל אֵלֶיָּה לְתַחֲוּזָה: (כב) וְאִן נְדִירַת נְדִירָא לְלָה רַבָּךְ. לֹא תֵאָכֵר אֵלּוּפָא בַּה. פְּאֵנָה יִטְאֲלַבְךָ בַּה מִטְאֲלַבָּה. פְּתַחַל בְּךָ עֲקוּבָה: (כג) מָא לֹן אַנְתְּהִית אֲוּלָא מְנָה. לִם תַּחַל בְּךָ עֲקוּבָה: (כד) בַּל מָא כִּרְג מִן שְׁפָתֶיךָ אַחְפְּצִיה וְאֵעֲמַל בַּה. כִּמָּא נְדִירַת לְלָה רַבָּךְ מִתְבַּרְעָא. כִּמָּא קִלְתָּאָה בְּפִאדְךָ: (כה) וְאֵדִיא אִסְתְּאָגְרַת פִּי כֶרֶם צִאחְבְּךָ. כִּכֹּל מִן אֵלְעֵנַב. כִּשְׁהוֹתְךָ שְׁבַעְךָ. וְלֹא תַצִּיעַ

— כס"י —

כג לא תאחר לשלמו. שלשה רגלים. ולמדוהו רבותינו מן המקרא: כד מוצא שפתיך תשמר ועשית. לתן עשה על לא תעשה: כה כי תבא בכרם רעד. בפועל הכתוב מדבר: כנפשך. כמה שתרכזה: שבעך. ולא אכילה גסה: ואל כליך

תפסיד רס"ג

מנה שי פי אניתך: כו) ואדיא
אסתאגרת פי סנבל צאחבך.
פאקטף מא תפרכה בידך. ולא
תחרך אלמנגל. עלי סנבל
צאחבך לנפסך: כד א) ואדיא
תזווג רגל. אמראה ומלכהא.
תים אנדהא לם תגד חציאא
ענדה. או וגד עליהא אמרא
קביחא. פליכתב להא. כתאב
קטעה וידפעה אליהא.
ויטלקהא מנה: ב) ואן כרגת
מן מנזלה. ומצית וצארת לרגל
אכיר: ג) פשנאהא אלרגל
אלאכיר. וכתב להא כתאב

ותיכול ענבין. פנפשך שבעד. ולמנך לא
תתיין: **ס כו כי תבא בקמת
רעד וקטפת מלילת בידך
וחרמש לא תניף על קמת
רעד:** ארי תתגר בקמתא דחברך.
ותקטוף דמלין בידך. ומגלא לא תרים.
על קמתא דחברך: **ס כז א כי-
יקח איש אשה ובעלה
והיה אם-לא תמצא-חן
בעיניו כי-מצא בה ערות**

**דבר וכתב לה ספר פריית ונתן בידה
ושלחה מביתו:** ארי יסב גבר. אתתא ובעלנה. ויהי. אם לא
תשכח רחמין בעינוהי. ארי אשכח בה עבירת פתגם. ויכתוב לה. גט
פטורין ויתין בידה. ויפטרנה מביתה: **ב ויצאה מביתו
והלכה והיתה לאיש אחר:** ותפוק מביתה. ותהך ותהי
לגבר אחרן: **ג ושנאה האיש האחרון וכתב לה**

— רס"י —

לא תתנו. מפאן שלא דברה תורה אלא
בשעת הבציר. בזמן שאתה נותן לכליו
שלבועל הבית. אבל אם שכרו לעדור
ולקשקש. אינו אוכל: **כו כי תבא בקמת
רעד.** אף זו בפועל הכתוב מדבר:
כז א כי מצא בה ערות דבר. מצוה עליו
לגרשה שלא תמצא חן בעיניו: **כז לאיש
אחר.** אין זה בן זוגו שלראשון. הוא הוציא
רשעה מתוך ביתו וזה הכניסה: **ג ושנאה
האיש האחרון.** הכתוב מבשרו שסופו

וזלק הדקדוק: א והיה אם לא תמצא חן בעיניו. תיבת חן בפשטא ותיבת בעיניו זקף כן הוא
בכל התיגאן המדוקדקות:

תפסיד רס"ג

קטעה ודפעה אליהא וטלקהא. או מאת אלדגל אלאכיר. אלדי אתכידהא לה זוגה: (ד) פלא יחל לבעלהא אלאוול אלדי טלקהא. ליעוד ותווג בהא לתכון לה זוגה. בעד מא אתאהא גירה. פאנהא כרייהא בין ידי אללה. ולא תוקע כ'טא עלי בלוד. אלדי אללה רבך מעטיך נחלה: (ה) ואדיא תווג רגל אמראה גדידה. פלא יכרג פי אלגיש. ולא ימר בה שיא

סֵפֶר כְּרִיתֶת וְנָתַן בִּידָהּ
וְשִׁלַּחַהּ מִבֵּיתוֹ אוֹ כִּי יָמוּת
הָאִישׁ הָאֲחֵרוֹן אֲשֶׁר-
לְקַחְתָּהּ לוֹ לְאִשָּׁה: וְיִשְׁנִינָה
גּוֹבְרָא בְּתַרְאָה. וְיִכְתוֹב לָהּ. גֹּט פְּטוּרִין
וְיִתֵּן בִּידָהּ. וְיִפְטֹרְנָה מִבֵּיתִיהָ. אוֹ אָרִי
יָמוּת גּוֹבְרָא בְּתַרְאָה. דְּנִסְבָּה לִיהָ לְאִתּוֹ:
לֹא-יֹוֹכַל בַּעֲלָהּ הָרֵאשׁוֹן
אֲשֶׁר-שִׁלַּחַהּ לָשׁוּב
לְקַחְתָּהּ לְהִיּוֹת לוֹ לְאִשָּׁה אַחֲרֵי אֲשֶׁר
הִטְמָאָה בִּי-תוֹעֵבָה הוּא לִפְנֵי יְהוָה וְלֹא
תַחֲטִיא אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ
נַחֲלָה: לִית לִיהָ רִשׁוֹ לְבַעֲלָהּ קִדְמָאָה דְּפִטְרָה. לַמֶּתֶב לְמִסְבָּה
לְמַהוּי לִיהָ לְאִתּוֹ. בְּתַר דְּאִסְתְּאֵבַת. אָרִי מְרַחֲקָא הִיא קְדָם יִי. וְלֹא
תַחֲיִב יַת אַרְעָא. דִּי אֱלֹהֶךָ. יְהִיב לָךְ אַחְסָנָא: **ס (ששי)** כִּי-יִקַּח
אִישׁ אִשָּׁה חֲדָשָׁה לֹא יֵצֵא בַּעֲבָא וְלֹא-יַעֲבֹר
עָלָיו לְכָל-דְּבַר נְקִי יְהִיָּה לְבֵיתוֹ שְׁנָה אַחַת

— כס"י —

לשנאותה, ואם לאו קוברתה, שנאמר או כי ימות: ד אחרי אשר הטמאה. לרבות סוטה שנסתרה: כ אשה חדשה. שהיא חדשה לו ואפלו אלמנה, פרט למחזיר גרושתו: ולא

זולק הדקדוק: - לא יוכל בעלה הראשון. תיבת הראשון ברביע בתיגאן הקדמוניות לא בשופר:

תפסיד רס"ג

מן אמורה. בל יפון פארגיא
 לביתה סנה ואחודה. ויפרח
 זוגתה אלתי אתכיד'הא: ו) ולא
 יסתרהן אחד אלדחא אלספלא
 ואלעליא. פאנה יסתרהן קות
 אלנפוס: ז) ואן וגד אנסאן. קוד
 סרק נפסא מן אכזותה מן בני
 אסראיל. ואסתרקחא ובאעהא
 (י"ב או באעהא). פאקתל
 דאלד אלסארק. ואנף אהל
 אלשר מן בינכם: ח) ואחתרו
 מן בלא אלברץ. ואחפיץ

וְשָׂמַח אֶת-אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר-

לָקַח: אֲרִי יִסֵּב גֹּבֵר אֶתְתָּא חֲדָתָא.

לא יפוק בחילא. ולא יעבר עלוהי לכל
 פתגם. פני. יהי לביתה שתא חדא. ויחדי

ית אתתיה דנסיב: **וְלֹא-יִחַבֵּל**

רַחִים וּרְכָב כִּי-נֶפֶשׁ הוּא

חָבֵל: לֹא תִסֵּב מִשְׁכּוֹנָא רַחֵיָא וּרְכִבָּהּ.

ארי בהון מתעביד מזון לכל נפש: **ס**

כִּי-יִמְצֵא אִישׁ גֹּבֵב נֶפֶשׁ

מֵאָחִיו מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִתְעַמְר־בּוֹ וּמָכְרוֹ וּמֵת

הַגֹּבֵב הַהוּא וּבְעֵרַת הָרַע מִקֶּרְבּוֹ: אֲרִי יִשְׁתַּכַּח גֹּבֵר.

גניב נפשא מאחוהי מבני ישראל. ויתגר ביה ויזבנניה. ויתקטיל גנבא

ההוא. ותפלי עביד דביש מבינד: **ס** **הַשֹּׁמֵר בִּנְגֻעַ**

הַצֵּרַעַת לְשֹׁמֵר מְאֹד וְלַעֲשׂוֹת כָּכָל אֲשֶׁר-יִוְרוּ

— רס"י —

ושמח: ו לא יחבל. אם בא למשכנו על חובו
 בבית דין, לא ימשכנו בדברים שעושים
 בהן אוכל נפש: רחמים. היא התחוננה:
 ורכב. היא העליונה: **כִּי יִמְצֵא**. בעדים
 והתראה. וכן כל כי ימצא שבתורה:
 והתעמר בו. אינו חיב עד שישתמש בו:
הַשֹּׁמֵר בִּנְגֻעַ הַצֵּרַעַת. שלא תתלוש
 סימני טמאה, ולא תקוץ את הבדחת:

אשה ולא לקחה. מספיקין מים ומזון ומתקנין
 את הדרכים: יהיה לביתו. אף בשביל ביתו.
 אם בנה בית ונכבו ואם נטע כרם וחללו,
 אינו זו מביתו בשביל צרכי המלחמה:
 לביתו. זה ביתו: יהיה. לרבות את פרמו:
 ושמח. ישמח את אשתו. ותרגומו ויחדי ית
 אתתיה. והמתרגם ויחדי עם אתתיה, טועה
 הוא שאין זה תרגום של ושמח אלא של

וזלק הדקדוק: **וְשָׂמַח אֶת-אִשְׁתּוֹ**. תיבת ושמח במארכה לא בטפחא בכל התיגאן וכ"ה
 בקצת דפוסים: **ו לא יחבל**. החי"ת בשוא פתח: **הַכָּכָל אֲשֶׁר יִוְרוּ אֶתְכֶם**. תיבת ככל בתלשא
 ימין בכל התיגאן:

תפסיר רס"ג

אֶתְכֶם הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם**כַּאֲשֶׁר צִוִּיתֶם תִּשְׁמְרוּ****לַעֲשׂוֹת: אַסְתָּמַר בְּמִכְתָּשׁ סָגִירוֹ.****לְמַטֵּר לַחֲדָא וּלְמַעֲבֹד. כָּכֵל. דִּילְפֹּון****יְתִכּוֹן. כְּהִנְיָא לְיוֹאֵי. כְּמָא דְפִקִּידְתִּנּוֹן****תִּטְרוֹן לְמַעֲבֹד: זָכּוֹר אֶת****אֲשֶׁר-עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ****לְמִרְיִם בְּדֶרֶךְ בְּצֵאתְכֶם****מִמִּצְרַיִם: הוּי דְכִיר. ית דַּעְבֵּד. יי****אַלְהֶךָ לְמִרְיִם. בְּאוֹרְחָא בְּמִפְקִיבֹן****מִמִּצְרַיִם: ס כִּי-תֵשֶׁה בְּרַעְךָ מִשָּׂאת מְאוֹמָה****לֹא-תָבֵא אֶל-בֵּיתוֹ לַעֲבֹט עֲבֹטוֹ: אַרִי תִרְשִׁי בְּחֶבְרֶךָ****רְשׁוֹת מִדְעָם. לֹא תִיעוֹל לְבֵיתֶיהָ לְמַסָּב מִשְׁכּוֹנֶיהָ: יא בַּחֲוִין****תִּעֲמֹד וְהָאִישׁ אֲשֶׁר אֵתָה נִשְׂה בּוֹ יוֹצִיא אֶלֶיךָ****אֶת-הָעֲבוֹט הַחֹצֵה: בְּבָרָא תְקוּם. וְגוֹבְרָא. דְאֵת רְשִׁי בֵיהָ.****יִפִּיק לְךָ. ית מִשְׁכּוֹנָא לְבָרָא: יב וְאִם-אִישׁ עָנִי הוּא לֹא****תִּשְׁכַּב בְּעֲבֹטוֹ: וְאִם גֹּבֵר מִסְפִּין הוּא. לֹא תִשְׁכּוֹב בְּמִשְׁכּוֹנֶיהָ:**

— רס"י —

כָּכֵל אֲשֶׁר יוֹרוּ אֶתְכֶם. אִם לְהַסְגִיר אִם הָעֲשׂוֹי לְמִרְיִם שְׁדַבְּרָה בְּאַחִיָּה וְלִקְתָּהּ

לְהַחֲלִיט אִם לְטַהֵר: ט זָכּוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה בְּנִגְעִים: י כִּי תֵשֶׁה בְּרַעְךָ. תְּחֻב בְּחֶבְרֶךָ:

ה' אֱלֹהֶיךָ לְמִרְיִם. אִם בָּאתָ לְהַזְהֵר שְׁלֵא מִשָּׂאת מְאוֹמָה. חֻב שְׁלֵכְלוּם: יג לֹא

תִּלְקַח בְּצַרְעֶת. אֵל תִּסְפֵּר לְשׁוֹן דְרַע. זָכּוֹר תִּשְׁכַּב בְּעֲבוֹטוֹ. לֹא תִשְׁכּוֹב וְעֲבוֹטוֹ אֶצְלָךָ:

זֶלֶק הַדְּקוּק: יא אֶת הָעֲבוֹט. הו"א בפתח ככל התיגאן:

תפסיר רס"ג

(ג) בל רדה אליה רדא ענד
 מגיב אלשמס. אד' ינאם פיה
 פיידעו לך. ותכון לך חסנה. בין
 ידי אללה רבך: יד) לא תגשם
 אגירא וכאצה צעיף או
 מספין. מן אכיתך. או מן
 ציפך. אלדי פי בלדך פי
 מחאלך: טו) בל אדפע אליה
 אגרתה פי זומה מן קבל אן
 תגיב אלשמס. פאנה צעיף.
 ועליה קד כיאטר בנפסה. ולא
 ידעו עליך אלי אללה. פתחל

הַשֵּׁב תָּשִׁיב לוֹ אֶת-
 הַעֲבוֹט כְּבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ וְשָׁכַב
 בְּשַׁלְמָתוֹ וּבִרְכָךְ וְלֹךְ
 תִּהְיֶה עֲדָקָה לְפָנָי יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ: אֶתְבֹּא תְתִיב לִיָּה ית
 מִשְׁכּוֹנָא כְּמִיעַל שְׁמָשָׁא. וַיִּשְׁכּוֹב
 בְּכִסּוּתֶיהָ וַיְבָרְכֶנָּךְ. וְלֹךְ תִּהְיֶי זָכוֹ. קָדָם יי
 אֱלֹהֶיךָ: ס **שְׁבִיעִי** בספרי תימן **שְׁבִיעִי** (שבועי)

לֹא-תַעֲשֶׂק שְׂכִיר עָנִי

וְאֶבְיוֹן מֵאֲחִיךָ אוֹ מִגֵּרְךָ אֲשֶׁר בְּאֶרְצֶךָ
 בְּשַׁעֲרֶיךָ: לֹא תַעֲשׂוֹק אֲגִירָא עֲנִיָּא וּמִסְפִּינָא. מֵאֲחֶךָ. אוֹ מִגֵּיּוֹרְךָ.
 דבארעך בקרוד: טו בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׂכָרוֹ וְלֹא-תָבוֹא
 עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ כִּי עָנִי הוּא וְאֵלָיו הוּא נִשָּׂא
 אֶת-נַפְשׁוֹ וְלֹא-יִקְרָא עָלֶיךָ אֶל-יְהוָה וְהָיָה בְּךָ
 חֲטָא: בְּיוֹמִיהָ תִּתֵּן אֲגִירָה וְלֹא תִיעוֹל עֲלוֹהֵי שְׁמָשָׁא.

— רש"י —

שְׂכִיר שְׂכִיר שְׁהוּא עָנִי וְאֶבְיוֹן, וְעַל הַעֲשִׂיר
 כְּבָר הַזֶּה (ויקרא יט, ג) לֹא תַעֲשֶׂק אֶת רֵעֶךָ:
 אֶבְיוֹן. הַתָּאב לְכָל דְּבָר: מִגֵּרְךָ. זֶה גַר צֹדֵק:
 בְּשַׁעֲרֶיךָ. זֶה גַר תּוֹשֵׁב הָאוֹכֵל נְבִלוֹת: אֲשֶׁר
 בְּאֶרְצֶךָ. לְרִבּוֹת שְׂכִיר בְּהֵמָה וְכֹלִים:
 טו וְאֵלָיו הוּא נִשָּׂא אֶת נַפְשׁוֹ. אֵל הַשְּׂכִיר
 הַזֶּה הוּא נוֹשֵׂא אֶת נַפְשׁוֹ לְמוֹת. עֲלָה בְּכַבֵּשׁ
 וְנִתְלָה בְּאֵילָן: וְהָיָה בְּךָ חֲטָא. מִכָּל מְקוֹם,

יג כְּבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ. אִם כְּסוּת לִילָה הוּא, וְאִם
 כְּסוּת יוֹם הַחֲזוּירָהוּ בְּבִקְרָה, וּכְבָר כְּתוּב
 בְּנֹאֵלָה הַמִּשְׁפָּטִים (שְׁמוֹת כג, כט) עַד בֹּא
 הַשֶּׁמֶשׁ תִּשְׁיָבְנוּ לוֹ, כָּל הַיּוֹם תִּשְׁיָבְנוּ לוֹ
 וּכְבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ תִּקְחֶנּוּ: וּבִרְכָךְ. וְאִם אֵינּוּ
 מְבָרְכֶךָ, מִכָּל מְקוֹם וְלֹךְ תִּהְיֶה צֹדֵקָה: יד לֹא
 תַעֲשֶׂק שְׂכִיר. וְהִלָּא כְּבָר כְּתוּב, אֵלָּא
 לַעֲבוֹר עַל הָאֶבְיוֹן בְּשֵׁנֵי לַאֲוִין לֹא תַעֲשׂוֹק

תפסיד רס"ג

בד עקובה: טז) ולא יקתל
אלאבא ען אלבנין. ולא אלבנין
עלוי אלבא. בל יקתל כל אמר
בכטייתה: יז) ולא תמיל חכם
גריב או יתים. ולא תסתרקן
תוב אלארמלה: יח) ואד'כר.
אנד פנת עבדא במער. ופכך
אללה רבך מן תים. ולדיאלך
אנא אמרך. באן תצנע הד'ה
אלאמור: יט) ואד'א חצדת

ארי עניא הוא. וליה. הוא מסר ית
נפשיה. ולא יקרי עלך קדם יי. ויהי בד
חובא: ס טז לא-יומתו אבות
על-בנים ובנים לא-יומתו
על-אבות איש בחטאו
יומתו: לא ימותון אבהן על פום
בנין. ובנין לא ימותון על פום אבהן.
אנש בחוביה ימותון: ס טז לא

תטה משפט גר יתום ולא תחבל בגד
אלמנה: לא תצלי. דין גיור ייתם. ולא תסב משפונא. פסות
ארמלא: יז) וזכרת כי עבד היית במצרים ויפדך
יהוה אלהיך משם על-פן אנכי מצוד לעשות
את-הדבר הזה: ותדבר. ארי עבדא הויתא במצרים. ופרקך.
יי אלהך מתמן. על פן. אנא מפקיד לך למעבד. ית פתגמא הדין: ס
יז) כי תקצר קצירך בשדך ושכחת עמר

— רס"י —

תטה משפט. ושנה בעני לעבור עליו בשני
לאוין, לפי שנקל להטות משפט עני יותר
משלעשיר, לפי הנהיר ושנה עליו:
ולא תחבל. שלא בשעת הלואה:
יח) וזכרת. על מנת כן פדיתך לשמור חקותי
אפלו יש חסרון פיס בדבר: יט) ושכחת עמר.
ולא גדיש. מכאן אמרו עמר שיש בו סאתים

אלא שממחרין להפרע על ידי הקורא: טז) לא
יומתו אבות על בנים. בעדות בנים. ואם
תאמר בעון בנים, כבר נאמר איש בחטאו
יומתו, אבל מי שאינו איש, מת בעון אביו,
הקטנים מתים בעון אבותם בידי שמים:
יז) לא תטה משפט גר יתום.
ועל העשיר כבר הזהר (דנכיס טז, יט) לא

זולק הדקדוק: "ולא תחבל. כתב רד"ק בשרש חבל כי החי"ת שוא פשוט והוא נח ובכל
התיגאן גם בירושלמיים בשוא פתח:

תפסיד רס"ג

חצאדך פי ציעתך ונסית כפֿה
 פי אלצחרא. פלא תרגע
 פתאכדיהא. בל יפון לאלגריב
 ואליתים ואלארמלה. לפי
 יבארך לך אללה רבך. פי גמיע
 עמל ידך: (כ) ואדיא כרסת
 זיתונך. פלא תסתקצה בעד
 דיאלך. בל יפון לאלגריב. ואל
 יתים ואלארמלה: (כא) ואדיא
 קטפת פרמך. פלא תמושה בעד
 דיאלך. בל יפון לאלגריב.
 ואליתים ואלארמלה:
 (כב) ואדכר. אנך כנת עבדיא

בשׁוּדָה לֹא תִשׁוּב לְקַחְתּוֹ
 לַגֵּר לִיתּוֹם וְלֹא לְמִנָּה יִהְיֶה
 לְמַעַן יִבְרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 בְּכֹל מַעֲשֵׂה יְדֶיךָ: אַרְי תַּחֲצוּד
 חֲצוּדךָ בְּחֻקְךָ וְתִתְנָשִׂי עֹמְרָא בְּחֻקְלָא.
 לֹא תִתּוֹב לְמִסְבִּיָּה. לְגִיּוּרָא. לִיתְמָא
 וְלֹאֲרַמְלָתָא יְהִי. בְּדִיל דִּיבְרַכְנֵךְ יִי
 אֱלֹהֶךָ: בְּכֹל עֹבְדֵי יְדְךָ: ס בּ כִּי
 תַחֲבֹט זֵיתְךָ לֹא תִפְאָר
 אַחֲרֶיךָ לַגֵּר לִיתּוֹם

וְלֹאֲלִמְנָה יִהְיֶה: אַרְי תַּחֲבֹט זֵיתְךָ. לֹא תִפְלִי בְּתַרְךָ. לְגִיּוּרָא.
 לִיתְמָא וְלֹאֲרַמְלָתָא יְהִי: כּא כִּי תִבְעֵר פְּרִמְךָ לֹא
 תַעֲוֹלֵל אַחֲרֶיךָ לַגֵּר לִיתּוֹם וְלֹאֲלִמְנָה יִהְיֶה:
 אַרְי תַּקְטוּף פְּרִמְךָ. לֹא תַעֲלִיל בְּתַרְךָ. לְגִיּוּרָא. לִיתְמָא וְלֹאֲרַמְלָתָא
 יְהִי: כּב וְזָכַרְתָּ כִּי־עָבַד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם

— רס"י —

לא תטול תפארתו ממנו. מכאן שפניחין
 פאה לאילן: אחריך. זו שכחה: כס לא
 תעולל. אם מצאת בו עוללות לא תקנהנה.
 ואיזו היא עוללות כל שאין לה לא כתרף ולא
 נטף. יש לה אחד מהם הרי היא לבעל הבית.
 וראיתי בתלמוד ירושלמי איזו היא כתרף.
 פסיגין זה על גב זה. נטף אלו התלויות
 בשדרה ויורדות:

ושכחו אינו שכחה: בשודה. לרבות שכחת
 קמה ששכח מקצתה מלקצור: לא תשוב
 לקחתו. מכאן אמרו שלאחריו שכחה,
 שלפניו אינו שכחה, שאינו בכל תשוב:
 למען יברכך. ואף על פי שבאת לידו שלא
 במתכון, קל וחמר לעושה במתכון. אמור
 מעתה, נפלה סלע מידו ומצאה עני ונתפרנס
 בה הרי הוא מתברך עליה: כ לא תפאר.

זלק הדקדוק: כ לא תפאר. בא בפתח להבדילו מלשון פאר וכן הוא בכל התיגאן וכ"כ רד"ק
 בשרש פאר ע"ש:

תפסיד רס"ג

פי בלד מצר. ולדיאלך אנא אמרד. באן תצנע הד'ה אלמור: כה א) ואדיא וקעת כצומה בין אנאס. פליתקדמו אלי ד'וי אלחכם ויחכמו בינהם. ויזכו אלזכי. ויצ'למו אלצ'אלם: ב) ואדיא אסתחק אלצ'אלם צ'רבא. פליבסטה אלחאכם ויצ'רבה בחצ'רתה. מקודאר כ'טייתה באחצא: ג) וגלדה ארבעין לא יזיד עליהא ש'יא. פ'אן ז'אד עלי

על-כֵּן אֲנֹכִי מִצִּוְךָ לַעֲשׂוֹת
אֶת-הַדָּבָר הַזֶּה: וְתִדְבַר. אֲרִי
עֲבָדָא הוּיְתָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם. עַל כֵּן.
אֲנָא מִפְּקִיד לְךָ לְמַעַבְד. יְת פִּתְגָמָא
הַדִּין: **ס כה** א פִּי-יְהִיָּה רִיב
בֵּין אֲנָשִׁים וְנָגְשׁוּ אֶל-
הַמְּשַׁפֵּט וּשְׁפָטוּם וְהַצְדִּיקוּ
אֶת-הַצְדִּיק וְהַרְשִׁיעוּ אֶת-
הַרְשָׁע: אֲרִי יְהִי דִין בֵּין גּוֹבְרֵיָא.

ויתקרבון לדינא וידינונון. ויזפון ית זכאָה. ויחיבון ית חיבא: **ב** והיה
אם-בֵּן הַכּוֹת הַרְשָׁע וְהַפִּילוּ הַשֹּׁפֵט וְהַכֹּהֵן
לְפָנָיו כְּדִי רִשְׁעָתוֹ בְּמִסְפָּר: ויהי. אם בר חיב לאלקאָה
חיבא. וירמיניה דינא וילקיניה קדמוהי. פמסת חובתיה במנן:
ג אַרְבַּעִים יִכְּנוּ לֹא יִסִּיף פֶּן-יִסִּיף לְהַכֹּתוֹ
עַל-אֵלֶּה מִכָּה רַבָּה וְנִקְלָה אַחֲרָיָה לְעֵינָיָה:

— רס"י —

הַשֹּׁפֵט. מלמד שאין מלקין אותו לא עומד
ולא יושב אלא מטה: לְפָנָיו כְּדִי רִשְׁעָתוֹ.
ולאחריו כְּדִי שְׂתִים. מכאן אמרו, מלקין אותו
שתי ידות מלאחריו ושליש מלפניו:
בְּמִסְפָּר. ואינו נקוד במספר, למד שהוא
דבוק, לומר במספר ארבעים ולא ארבעים
שלמים, אלא מנן שהוא סוכם ומשלם
לְאַרְבַּעִים. והן ארבעים חסר אחת: **ג** לֹא
יִסִּיף. מכאן אזהרה למכה את חברו:

כה 6 פ פִּי יְהִיָּה רִיב. סופם להיות נגשים
אל המשפט. אמור מעתה אין שלום יוצא
מתוך מריבה, מי גרם ללוט לפרוש מן
הצדיק הווי אומר זו מריבה: וְהַרְשִׁיעוּ אֶת
הַרְשָׁע. יכול כל המתחבין בדין לוקין,
תלמוד לומר והיה אם בן הכות הרשע,
פעמים לוקה ופעמים אינו לוקה. ומי הוא
הלוקה, למוד מן העגן (פסוק ד), לא תחסם
שור בדישו, לאו שלא נתק לעשה: **ז** וְהַפִּילוּ

תפסיד רס"ג

דיאלד צארת גלדה עצמימה. ויהון אכיד בחרתד: ד) לא תכסם אלתור פי דוסה: (ה) ואד"א אקאם אכיואן גמיעא. ת"ם מאת אחדהמא וליס לה ולד. פלא תכון זוגה אלמיית. לרגל גריב כארג ען אלכונה. בל סליפהא ידכל אליהא. באן יתכדיהא לה זוגה ויבן בהא: ו) ולכון אלכפר אלדי ירגא אן תלד מנה. יקום עלי אסם אכיה אלמיית. ללא

ארבעין ילקיניה לא יוסיף. דלמא יוסיף לאלקיותיה על אלין מחא רבא. וייקל אחוד לעינד: **לא-תחסם שור בדישו:** לא תיחוד פום תורא בדישיה: **ס** **כי-ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם ובן אין-לו לא-תהיה אשת-המת החוצה לאיש זר יבמה יבא עליה ולקחה לו**

לאשה ויבמה: ארי יתבון אחין פחדא. וימות חד מנהון ובר לית ליה. לא תהי אתת מותנא. לברא לגבר אחרן. יבמה יעול עליה. ויסבה ליה. לאתו ויבמנה: **והיה הבכור אשר תלד יקום על-שם אחיו המת ולא-ימחה שמו מישראל:** ויהי. בוכרא דתלד. יקום. על שמא דאחוי מיתא.

— רס"י —

הבולל בתמרים ובגרוגרות שנגמרה מלאכתן למעשר: **כי יישבו אחים יחדו.** שהיתה להם ישיבה אחת בעולם, פרט לאשת אחיו שלא היתה בעולמו: **יחדו.** המיוחדים בנחלה, פרט לאחיו מן האם: **ובן אין לו.** עין עליו: בן או בת, או בן הבן או בת הבן, או בן הבת, או בת הבת: **והיה הבכור.** גדול האחים הוא מיבם אותה: **אשר תלד.** פרט לאילונית שאינה יולדת: **יקום על שם אחיו.** זה שיבם את אשתו יטול נחלת המת בנכסי אביו: **ולא ימחה שמו.** פרט לאשת סריס ששמו מחוי:

ונקלה אחיד. כל היום קוראו רשע ומשלקה קראו אחיך: **דלא תחסם שור בדישו.** דבר הכתוב בהנה והוא הדין לכל בהמה חיה ועוף העושים במלאכה שהיא בדבר מאכל. אם בן למה נאמר שור, להוציא את האדם: **בדישו.** יכול יחסמו מבחוי, תלמוד לומר לא תחסם שור מפל מקום, ולמה נאמר דיש, לומר לך מה דיש מיוחד דבר שלא נגמרה מלאכתו וגדולו מן הארץ, אף כל פיוצא בו, יצא החולב והמגבן והמחבץ שאין גדולו מן הארץ, יצא הלש והמקטף שנגמרה מלאכתו לחלה, יצא

תפסיד רס"ג

ינדרס אסמה מן אל אסראיל:
 (ז) פאן לם ישא דיאלך אלדגל.
 אן יתווג סליפתה. פלתצעד
 אלי באב אלחאכם ואלי
 אלשיוך. ותקול קד אבא
 סליפי. אן יקים לאכיה אסמא
 פי מא בין בני אסראיל. ולם
 ישא אן יבן בי: ח) פידעו בה
 שיוך קריתה ויכלמוה בדאלך.
 פאדא וקף עלי אלקול וקאל.
 אני לא אריד אלתווג בהא:
 ט) ותקדמת אליה בחצרה
 אלשיוך. וכלעת נעלה ען
 רגלה. ובצקת בחצרתה.

ולא יתמחי שמייה מישראל:
 ואם לא יחפץ האיש
 לקחת את יבמתו ועלתה
 יבמתו השערה אל-
 הזקנים ואמרה מאן יבמי
 להקים לאחיו שם
 בישראל לא אבה יבמי:
 ואם לא יצבי גוברא. למסב ית יבמתיה.
 ותסק יבמתיה לתרע בית דינא לקדם
 סביא. ותימר סריב יבמי. לאקמא
 לאחיהי שמא בישראל. לא אבא

ליבמותי: וקראו-לו זקני-עירו ודברו אלי
 ועמד ואמר לא חפצתי לקחתה: ויקרזן ליה סבי
 קרתיה וימללזן עמיה. ויקום וימר. לא רעינא למסבה: ונגשה
 יבמתו אליו לעיני הזקנים וחלצה נעלו מעל
 רגלו וירקה בפניו וענתה ואמרה פכה יעשה
 לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו: ותתקרב
 יבמתיה לותיה לקדם סביא. ותשרי סיניה מעל רגליה.

— רש"י —

ז השערה. כתרוממו לתרע בית דינא: על גבי קרקע: אשר לא יבנה. מפאן למי
 ח ועמד. בעמידה: ואמר. בלשון הקדש, ואף שחלץ שלא יחזור ויבם, דלא כתיב אשר
 היא דבריה בלשון הקדש: ט וירקה בפניו. לא בנה, אלא אשר לא יבנה, פיון שלא בנה

זולק הדקדוק: ועלתה יבמתו השערה. העיין בשוא פתח ברוב הספרים המדוקדקות וכן
 הוא במכלול בשרש שער. ועי"ל בפסוק אל זקני העיר השערה. וכן הוא בקצת דפוסים:

תפסיד רס"ג

ואגאבת וקאלת. כדאי יצנע
באלהגל. אלדי לא יבני בית
אכיה: י) וליסם אסמה פי אל
אסראיל. בית מכלוע אלנעל:
יא) ואן תנאציאן רגלאן
גמיעא. פגלב אחדהמא
צאחבה. פתקדמת זוגתה
לתכלצה מן ידה. פמדת ידהא.
ואמספת חואה: יב) פאקטע
ידהא לתכלצה מנהא. ולא
תשפק עליהא: יג) ולא יכון לך
פי פיסך. צנגתאן. כפרא
וצגרא: יד) ולא יכון לך פי
ביתך מפאלין. כביר וצגיר:

ותדוק באנפוהי. ותתיב ותימר. כדין
יתעביד לגוברא. דלא יבני ית ביתא
דאחיהי: **וְנִקְרָא שְׁמוֹ**
בְּיִשְׂרָאֵל בֵּית חֲלוּץ הַנֶּעֱלִ:
ויתקרי שמייה בישראל. בית שרי סינא:
ס **כִּי־יִנְצוּ אַנְשֵׁים יַחְדוּ**
אִישׁ וְאָחִיו וְקָרְבָה אִשְׁתִּי
הָאֶחָד לְהַעֲלִיל אֶת־אִשְׁתִּי
מִיַּד מִכֶּהוּ וְשִׁלְחָה יְדָהּ
וְהַחֲזִיקָה בְּמַבְשׂוֹ: אַרְי ינצון

גוברין כחדא גבר ואחיהי. ותתקרב אתת חד. לשינבא ית בעלה מיד
מחיהי. ותושיט ידה. ותתקיף בבית בהתתיה: **יב** **וְקִצְתָהּ**
אֶת־כַּפָּהּ לֹא תַחֹס עֵינֶיהָ: ותקוץ ית ידה. לא תחוס
עינד: **ס** **לֹא־יְהִיֶּה לָךְ בְּכִיסֶךָ אֶבֶן וְאֶבֶן גְּדוֹלָה**
וְקִטְנָה: לא יהי לך. בכיסך מתקל ומתקל. רב וזעיר:
יג **לֹא־יְהִיֶּה לָךְ בְּבֵיתְךָ אֵיפָה וְאֵיפָה גְּדוֹלָה**
וְקִטְנָה: לא יהי לך. בביתך מכילא ומכילא. רבתא וזעירתא:

— רס"י —

אלא ידה ממש. נאמר כאן לא תחוס, ונאמר
להלן בעדים זוממין (לעיל יט, יג) לא תחוס,
מה להלן ממון, אף כאן ממון: יג **אֶבֶן וְאֶבֶן.**
משקלות: **גְּדוֹלָה וְקִטְנָה.** גדולה שמכחשת
את הקטנה, שלא יהא נוטל בגדולה ומחזיר
בקטנה: יד **לֹא יְהִיֶּה לָךְ.** אם עשית כן, לא

שוב לא יבנה: **וְנִקְרָא שְׁמוֹ** וגוי. מצוה על
כל העומדים שם לומר חלוץ הנעל: יא **כִּי**
יִנְצוּ אַנְשֵׁים. סופן לבא ליד מכות, כמו
שנאמר מיד מכהו. אין שלום יוצא מתוך ידי
מריבה: יב **וְקִצְתָהּ אֶת כַּפָּהּ.** ממון דמי
בשתו. הכל לפי המביש והמתביש. או אינו

תפסיד רס"ג

ט"ד **אֲבֹן שְׁלֵמָה וְצִדְקַת יְהוָה -
 לְךָ אֵיפֹה שְׁלֵמָה וְצִדְקַת
 יְהוָה - לְךָ לְמַעַן יֵאָרִיכוּ
 יְמֵיךָ עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר -
 יְהוּה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ:
 מִתְקַלֵּין שְׁלָמִין דְקִשׁוּט יְהוּן לְךָ. מְכִילֵן
 שְׁלָמִן. דְקִשׁוּט יְהוּן לְךָ. בְּדִיל דְיִירְכוּן
 יוֹמְךָ. עַל אַרְעָא. דִּי אֱלֹהֶךָ יְהִיב לְךָ:**

(טו) בל צנגגאת ואפיה עאדלאת
 תכון לך. ואכנאל ואפיה
 עאדלאת תכון לך לכי תטול
 מדתך. פי אלבלד. אלדי אללה
 רבך מעטיד: (טז) לאן אללה
 רבך יכרה כל מן יעמל הדיא.
 כל מן יעמל בגיש: (יז) ואדכר
 מא צנע בך עמלק. פי אלטריק
 פי כדוגכם מן מצר: (יח) אנה
 ואפאך פי אלטריק. פתטרף
 מנד גמיע אלמנוחפין וראך.

ט"ה **כִּי תֹעֲבֶת יְהוּה אֱלֹהֶיךָ כָּל-עֲשֵׂה אֱלֹהִים כָּל-
 עֲשֵׂה עוֹלָם: אֲרֵי מְרַחֵק. קָדָם יִי אֱלֹהֶךָ כָּל עֶבֶד אֱלֹהִים. כָּל עֶבֶד
 שֶׁקָּרָא: **פַּפְטִיר** זָכוֹר אֶת אֲשֶׁר-עֲשֵׂה לְךָ עֲמַלְק
 בְּדַרְךָ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרַיִם: הוּא דְכִיר. יָת. דְעַבְד לְךָ
 עֲמַלְק. בְּאוֹרְחָא בְּמִפְקֹן מִמִּצְרַיִם: דִּי אֲשֶׁר קָרָךְ בְּדַרְךָ
 וַיִּזְנֵב בְּךָ כָּל-הַנְּחָשִׁים אַחֲרֶיךָ וְאֶתְּהָ עֵינֶיךָ
 וַיִּגַע וְלֹא יָרָא אֱלֹהִים: דְעָרְעָךְ בְּאוֹרְחָא. וְקָטִיל בְּךָ כָּל
 דְהוּן מִתְאַחֲרִין בְּתַרְךָ. וְאֶת מְשַׁלְהֵי וְלֹאֵי. וְלֹא דְחִיל מִן קָדָם יִי:**

— רס"י —

אחר לשון קור וחום, צנגג ויהפשיך
 מרתיתתך, שהיו כל האמות יראים להלחם
 בכם ובא זה והתחיל והראה מקום לאחרים.
 משל לאמבטי רותחת שאין כל בריה יכולה
 לירד בתוכה, בא בן בליעל אחר קפץ וירד
 לתוכה. אף על פי שנגודה הקרה אותה בפני
 אחרים: ויזנב בך. מפת זנב חותך מילות
 וזרק כלפי מעלה: כל הנחשלים אחריך.

יהיה לך בלום: טו אבן שלמה וצדק יהיה
 לך. אם עשית בן יהיה לך הרבה: יז זכור
 את אשר עשה לך. אם שקרת במדות
 ובמשקלות הוי דואג מגרוי האויב, שנאמר
 (משלי יב, ט) מאזני מרמה תועבת ה', וכתוב
 בתריה בא זון ויבא קלון: יח אשר קרך
 בדרךך. לשון מקרה. דבר אחר לשון קרי
 וטמאה, שהיה מטמאן במשכב זכור. דבר

תפסיד רס"ג

ואנת לג'ב ותעב. ולם יכיאף
אללה: יט) פאדיא אראחד
אללה רבך. מן גמיע אעדאך
אלדין תואליך. פי אלבלד
אלדי אללה רבך. מעטיך נחלה
לתחוזה. פאמח דיכר עמלק. מן
תחת אלסמא. לא תנס דיאלך:

וְהָיָה בְּהֵנִיחַ יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ | לְךָ מִכָּל-אֵיבֶיךָ
מִסָּבִיב בְּאָרֶץ אֲשֶׁר
יְהוָה-אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחֲלָה
לְרִשְׁתָּהּ תִּמְחָה אֶת-זִכְרֵךְ

עמלק מתחת השמים לא תשכח: ויהי. כד יניח יי
אלהך לך. מכל בעלי דבבך מסחור סחור. בארעא די יי אלהך. יהיב
לך אחסנא למירתה. תמחי ית דזכרניה דעמלק. מתחות
שמיא. לא תתנשי: פ פ פ

ק"י פיסוקים סימן עלי

— כ"י —

זכר עמלק. מאיש ועד אשה מעולל ועד
יונק משור ועד שח (שמואל א' טו, ג). שלא יהא
שם עמלק נזכר אפלו על הבהמה, לומר
בהמה זו משלעמלק היתה:

חסלת פרשת כי תלא

חסרי כח מחמת הטאם, שהיה העגן פולטן:
ואתה עיר ויגע. עיר בצמא דכתיב
(שמות י"ג) ויצמא שם העם למים, וכתיב
אחריו ויבא עמלק: ויגע. בדרך: ולא ירא.
עמלק, אלהים, מלהרע לך: יט תמחה את

ברכה ראשונה שקודם ההפטרה

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם. אשר בחר, בנביאים טובים. ורצה
בדבריהם, הנאמרים באמת. ברוך אתה יהוה. הבוחר בתורה,
במשה עבדו, ובנישאל עמו. ובנביאי, האמת והצדק: (אמ"נ)

הפטרה דכ"י תצ"א

בישעיה סימן נ"ז

רני עקרה לא ילדה פצחי רנה וצהלי לא-חלה
כי-רבים בני-שוממה מבני בעולה אמר יהוה:

זולק הדקדוק: כ בני-שוממה. הבי"ת בגעיא:

שְׁבַחֵי יְרִשְׁלָם דְּהָוּת כְּאַתָּא עֲקָרָא, דְּלֹא יְלִידַת. בּוּעֵי תְּשַׁבְּחָא וְדוּעֵי
 דְּהָוּת כְּאַתָּא, דְּלֹא עֲדִיאַת. אַרְי סְגִיאִין יְהוּן, בְּנֵי יְרִשְׁלָם צְדִיתָא. מִבְּנֵי
 רוּמֵי יְתִיבְתָא, אָמַר יי: ב הֲרִחִיבִי | מְקוּם אֶהְלֵךְ וַיְרִיעוֹת
 מִשְׁפְּנוֹתֶיךָ יִטּוּ אֶל-תַּחֲשֻׁכֵי הָאָרֶץ מִיִּתְרִיךְ וַיִּתְדַתֶיךָ
 חֲזִיקִי: אַפְתָּא, אַתְר בֵּית מִשְׁרָךְ. וְקִרְוֵי אַרְעִיד יְתִיבֵי, לָא תִמְנְעִין.
 אַסְגָּא, עִם מִשְׁרִיתֶיךָ וְשִׁלְטוֹנֶךָ, תִּקְיִפִי: ג בִּי-יִמִּין וְשִׁמְאוּל
 תִּפְרָצִי וְזָרְעֶךָ גוֹיִם יִירָשׁ וְעָרִים נְשֻׁמוֹת יוֹשִׁיבוּ: אַרְי
 לְדְרוּמָא וּלְצְפוֹנָא, תִּתְקַפִּין. וּבְנֵךְ, עִמְמִין יִירְתוּן וְקִרְוִין דְּצִדִּיק, יִיתְבוּן:
 ד אֶל-תִּירְאֵי כִּי-לֹא תִבּוֹשִׁי וְאֶל-תִּכְלְמִי כִּי לֹא תַחֲפִירִי
 כִּי בִשְׁתַּעַלּוּמֶיךָ תִּשְׁכַּחֵי וְחֲרַפְתַּת אֲלִמְנוֹתֶיךָ לֹא
 תִזְכְּרִי-עוֹד: לֹא תִדְחֲלִין, אַרְי לֹא תִבְהַתִּין. וְלֹא תִתְפַּנְעִין, אַרְי לֹא
 תִתְכַּלְמִין. אַרְי בְּהַתַּת עוֹלִימוֹתֶיךָ, תִּתְנַשֵּׁן וְחֲסוּדֵי אַרְמְלוֹתֶיךָ, לֹא
 תִדְכְּרִין עוֹד: ה כִּי בְעֵלְיֶיךָ עֲשִׂיךָ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ וְגֵאֲלֶיךָ
 קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי כָל-הָאָרֶץ יִקְרָא: אַרְי מְרִיד, דְּעַבְדִּיד. יי
 צְבָאוֹת, שְׁמִיָּהּ. וּפְרָקִיד, קְדִישָׁא דִּישְׂרָאֵל. אֱלֹהֵי כָל אַרְעָא, יִתְקַרֵּי:
 ו כִּי-כְאַשָׁה עֲזוּבָה וְעֵצוּבַת רוּחַ קְרָאךָ יְהוָה וְאַשְׁתַּ
 נְעוּרִים כִּי תִמָּאֵס אָמַר אֱלֹהֶיךָ: אַרְי כְּאַתָּא שְׁבִיקָא. וְעִיקַת
 רוּחַ עֲרֵעַת, שְׁכִינְתָא דִּי. וּכְאַתַּת עֲלוּמִין, דְּאַתְרַחֲקַת, אָמַר אֱלֹהֶיךָ:
 ז בְּרַגַע קִטְוֵן עֲזוּבְתֶיךָ וּבְרַחֲמִים גְּדֻלִים אֶקְבְּצֶךָ: בְּרַגְזוֹ זְעִיר,
 רַחֲמִיקְתֶיךָ. וּבְרַחֲמִין סְגִיאִין, אֶקְרִיב גְּלוֹתֶיךָ: ח בְּשַׁעַף קוֹצֶרֶף
 הִסְתַּרְתִּי פָּנַי רַגַע מִמֶּךָ וּבְחֶסֶד עוֹלָם רַחֲמֶיךָ אָמַר
 גֵּאֲלֶיךָ יְהוָה: בְּשַׁעַף זְעִירָא. סְלִיקִית אִפִּי שְׁכִינְתִי זְמַן, מִנִּיךְ. וּבִטְבוֹת
 עִלְמֵי דְלֹא פְּסָקוּ, אֶרְחִים עֲלֶךָ. אָמַר פְּרָקִיד, יי: ט בִּימֵי נַח זֹאת לִי

ז'לק ה'דקדוק: ט בִּימֵי. תיבה אחת בסת"י, כמו כימי נדת דותה (ויקרא יב-ב') וכן ת"י
 "כיומי נח", וכן דעת רס"ג ז"ל בערבי. ועיין רד"ק. ותיבת נח בפשט א' והיא מלרע:

אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעֵבֶר מִי־נַח עוֹד עַל־הָאָרֶץ בֵּן נִשְׁבַּעְתִּי
מִקְצֶף עַל־יָד וּמִגְעֵר־בֶּדֶךְ: בְּיוֹמֵי נַח, דָּא קְדָמִי. דְּקִימִית בְּמִימְרֵי.
דְּלֹא יַעֲדוֹן מִי טוֹפְנָא, דְּהוּוּ בְּיוֹמֵי נַח. עוֹד, עַל אַרְעָא. בֵּן קִימִית; דְּלֹא
יְחוּל רְגוּזֵי עַלְדָּה, וְלֹא אֶזְזֵף בִּיד: דְּכִי הֶהְרִים יְמוּשׁוֹ וְהִגְבַּעוֹת
תְּמוּטֵינָה וְחִסְדֵּי מֵאֲתָדָּה לֹא־יְמוּשׁ וּבְרִית שְׁלוֹמִי לֹא
תְמוּט אֲמַר מִרְחֻמְךָ יְהוָה: אַרִי טוֹרֵיָא, יַעֲדוֹן. וְרַמְתָּא, יַתְפָּרְקוֹן.
וְטוֹבֵי מִנִּיד יִרְשָׁלַם, לֹא יַעֲדֵי. וְקִים שְׁלָמִי, לֹא יַתְרַחֵק; אֲמַר דְּעֵתִיד
לְרַחֲמָא עַלְדָּה, יי:

(גְּאֵלְנוּ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל:)

(פְּרַקְנָא. יי צְבָאוֹת, שְׁמִיָּהּ. קְדִישָׁא, דִּישְׂרָאֵל:)

עַל דָּא יַתְפָּרְדֵּן וְיַשְׁתַּבַּח, שְׁמָא רַבָּא קְדִישָׁא. דִּי לְעִילָא, חֵיא וְקִימָא. מְבָרַךְ הוּא לְעָלַם,
וּלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:

ז'לק הדקדוק: ט' ומגער-בד. הגימ"ל בשוא לבד, נקרא בחטף קמץ, עיין רד"ק:

תפסיר רס"ג

גגה ^{למנחת שבת} ^{ושני וחמישי} והיה כי תבוא

כּו ׀ וְהִיָּה כִּי־תִבּוֹא אֶל־
הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
נָתַן לְךָ נַחֲלָה וִירְשֻׁתָּהּ
וַיִּשְׁבַּת בָּהּ: וַיְהִי אַרְי תִּיעוֹל לְאַרְעָא. דִּי אֱלֹהֶךָ. יְהִיב לְךָ
אַחְסָנָא; וְתִירְתָּהּ וְתִתִּיב בָּהּ: ׀ וְלִקְחַתְּ מִרְאשִׁית ׀ כָּל־

— רס"י —

כּו ׀ והייה כי תבוא וירשתה וישבת בה. ׀
מגיד שלא נתחייבו בבכורים עד שכבשו את
הארץ והלקוה: ז מראשית. ולא כל ראשית.
שאין כל הפרות חייבין בבכורים אלא שבעת
המינין בלבד. נאמר כאן ארץ, ונאמר להלן
(לעיל ט, ט) ארץ חטה ושערה וגוי, מה להלן